

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Studies

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Zdravotně sociální fakulta

Katedra psychologie a speciální pedagogiky

Bakalářská práce

Volnočasové aktivity v zařízeních pro
výkon ústavní a ochranné výchovy
v Jihočeském kraji

Vypracoval: Kateřina Blažková

Vedoucí práce: Mgr. Ing. Renata Švestková, Ph.D.

České Budějovice 2015

Abstrakt

Bakalářskou práci s názvem Volnočasové aktivity v zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy v Jihočeském kraji jsem v teoretické části rozdělila na pět hlavních kapitol. Nejprve stručně charakterizuji pojem speciální pedagogika a pojem etopedie, který se ústavní a ochrannou výchovou zabývá. V první kapitole se zabývám podmínkami na základě, kterých se děti mohou dostat do zařízení. Ve druhé kapitole popisuji všechny typy zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy. Třetí kapitola se zabývá obecným popisem poruch chování, příčinami a stručným výčtem jednotlivých a vybraných nejčastějších poruch chování. Čtvrtá kapitola je věnována pojmu volný čas, činitelům ovlivňujícím volný čas.

Pro kvalitní výzkum jsem si vybrala formu polostrukturovaného rozhovoru, který jsem prováděla s pracovníky zařízení. Cílem výzkumné části mé bakalářské práce bylo zjistit, jaké volnočasové aktivity nabízejí zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy v Jihočeském kraji a jak jsou volnočasové aktivity využívány klienty těchto zařízení. Výzkumné otázky jsem postavila tak, abych zjistila, jakou nabídku volnočasových aktivit zařízení umožňují klientům z dětských domovů, v dětských domovech se školou, v diagnostickém ústavu či výchovném ústavu. A které volnočasové aktivity jsou klienty nejvíce využívány.

Nejprve jsem provedla analýzu dostupných materiálů o jednotlivých zařízeních. K analýze jsem použila výroční zprávy, webové stránky zařízení a v neposlední řadě i inspekční zprávy ČŠI ČR. Cílem této analýzy bylo zjistit, jaké jsou oficiální informace o volnočasových aktivitách ve zkoumaných zařízeních. Poté jsem oslovila všech 11 zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy v Jihočeském kraji. Spolupracovalo se mnou celkem 9 zařízení. Většinu respondentů tvořily dětské domovy a dále pak diagnostický a výchovný ústav.

Na základě výše uvedeného jsem zjistila, že nabídka volnočasových aktivit v zařízení či mimo je velmi pestrá a záleží na umístění zařízení, velikosti města a jeho nabídkách, vybavenosti zařízení a na zaměření pedagogických pracovníků. Z výzkumu tedy vyplývá, že klienti zařízení mají k dispozici mnoho aktivit, které ani nevyužijí, protože zájem dnešních dětí o aktivitu je krátkodobý. Nejvíce využívány jsou především

sportovní aktivity, jelikož většina zařízení je dobře vybavených na sport jak tělocvičnou tak, venkovním hřištěm a různými sportovními pomůckami. U dívek pak převažuje zájem o keramiku. Ve většině zařízení mají k dispozici i svou dílnu, kde keramika probíhá a vlastní i keramickou pec.

Většina zařízení dá vždy na začátku školního roku dětem na výběr z nabídky kroužků v zařízení i mimo něj. Děti si mají alespoň jednu aktivitu vybrat. Má-li dítě zájem o aktivitu, která není v nabídce, je možné mu ji zajistit, pokud se v blízkém okolí něco takového nachází. Zařízení se snaží umožnit dětem co nejvíce aktivit, pokud je to v rámci jeho možností a finančně dostupné.

Z hlediska financování aktivit je to tak, že většina zařízení kroužky v oddílech a klubech platí na půl roku či na rok dopředu což se jim nezamlouvá. Je to z toho důvodu, že děti jsou aktivitou na začátku nadchnuty, ale postupně jejich nadšení upadá a někdy už po pár měsících chtějí s kroužkem skončit. Často dají přednost samostatným vycházkám a kouření.

Z výzkumu dále vyplývá, že největším zájmem dětí přicházejících do zařízení je nežádoucí vrstevnická skupina a s tím související problémy. Proto děti v zařízení mají nejraději samostatné vycházky, kdy si mohou jít mimo areál zakouřit.

Bakalářská práce může sloužit jako informační materiál pro veřejnost a především pro studenty speciální pedagogiky. Využití by také zde mohli nalézt pedagogové zabývající se poruchami chování.

Klíčová slova: etopedie, volný čas, zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy, poruchy chování

Abstract

I divided the theoretical part of my bachelor thesis called Leisure Activities in Facilities for Institutional and Protective Education in South Bohemian Region into five main chapters. First I briefly describe the concepts of special education and ethopedy that institutional and protective education deal with. The first chapter deals with the conditions under which children can get into the facilities. In the second chapter, there is a description of all kinds of facilities for institutional and protective care. The third chapter deals with the general description of behavioral disorders, causes a brief rundown of individual and selected the most common behavioral disorders. The fourth chapter is devoted to the concept of leisure, factors influencing leisure.

For quality research, I chose the form of semi-structured interview that I realized with the facilities employees. The aim of the research part of my thesis was to find out what leisure activities facilities offer for institutional and protective education in the South Bohemian Region and how they are used by clients of those facilities. I arranged the research questions in such a way to find out what kind of leisure the facilities offer to the clients from children's homes, children's homes with school, or in the diagnostic institute or other educational institutions, and which leisure activities are most used by clients.

First, I analyzed available materials about individual devices. I used the annual reports, web pages and not least the inspection report of ČŠI of the Czech Republic. The aim of this analysis was to identify the official information about leisure activities in the surveyed facilities. Then I contacted all 11 facilities for institutional and protective education in the South Bohemian Region. I cooperated with 9 facilities. The most respondents consisted of children's homes and further diagnostic and educational institutes.

On the base of above mentioned facts, I found out that leisure activities in the facilities or outside them is very varied and depends on the location of the facility, the size of the town and its offerings, facilities and equipment at the focus of the teaching staff. The research shows that facility clients have many activities that do not use either, as the interest of today's children is short-lived. The sports activities are used most of

all, because the most of facilities are well equipped for sport both in gyms and on the outdoor playground. The girls are interested in ceramics first of all. In most facilities, there is their own workshop, where the pottery is done and where there is a ceramic kiln too.

The most of facilities has for children a large choice of interest groups in the facility and outside it at the beginning of the school year. Children can choose at least one activity. If a child is interested in an activity that is not in the choice, it is possible to arrange it for him/her, if there is something similar in the surroundings. The facilities try to allow children as much as it is possible and affordable.

The most of the facilities pay the activity in groups and clubs six months or a year in advance which they do not like. The reason is the children are keen on the activity at the beginning but after a few months, they want to end up with an activity. They often prefer separate walks and smoking.

The research also shows that the greatest interest of children coming into the facilities is undesirable peer group and related issues. Therefore, children in the facilities prefer separate walks where you can go off-campus to smoke.

My bachelor thesis can serve as information material to the public and especially for students of special pedagogy. The educationalists dealing with behavioral problems could find here something useful.

Key words: ethopedy, leisure, facilities for institutional and protective education, behaviour disorders

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 23.4.2015

.....

(Blažková Kateřina)

Poděkování

Ráda bych poděkovala své vedoucí bakalářské práce Mgr. Ing. Renatě Švestkové, Ph.D. za odborné vedení, trpělivost, čas a pomoc při zpracování bakalářské práce.

Mé poděkování patří i všem respondentům, kteří mi věnovali svůj čas a ochotu při poskytování rozhovorů. A dále bych na tomto místě chtěla poděkovat za podporu mé rodině.

Obsah

1. TEORETICKÁ ČÁST	13
1.1 Umístění dětí do zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy	14
1.1.1 Ústavní výchova.....	14
1.1.2 Ochranná výchova.....	15
1.1.3 Předběžné opatření.....	15
1.2 Zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy	15
1.2.1 Diagnostický ústav.....	16
1.2.2 Dětský domov	17
1.2.3 Dětský domov se školou.....	17
1.2.4 Výchovný ústav	18
1.2.5 Střediska výchovné péče	18
1.3 Poruchy chování.....	19
1.3.1 Rozdělení poruch chování	22
1.3.2 Vybrané typy poruch chování.....	25
1.4 Volný čas	33
1.4.1 Volný čas dětí a mládeže	33
1.4.2 Činitelé ovlivňující vývoj jedince	34
1.4.3 Výchova mimo vyučování a volný čas v zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy	36
2. CÍLE PRÁCE A METODIKA VÝZKUMU	37
2.1 Cíl práce.....	37
2.2 Výzkumné otázky	37
2.3 Použitá metodika.....	37
2.4 Cílový soubor.....	38
3. VÝSLEDKY	39
3.1 Výsledky analýzy webových stránek	39
3.1.1 Výchovný ústav, střední škola a školní jídelna v Jindřichově Hradci.....	39

3.1.2	Dětský diagnostický ústav, dětský domov se školou, středisko výchovné péče, základní škola a školní jídelna Homole	40
3.1.3	Dětský domov, Základní škola a Školní jídelna Radenín	42
3.1.4	Dětský domov, Mateřská škola, Základní škola a Praktická škola Písek	42
3.1.5	Dětský domov, Základní škola a Školní jídelna Žichovec	43
3.1.6	Dětský domov a základní škola Horní Planá.....	43
3.1.7	Dětský domov Zvíkovské Podhradí.....	44
3.1.8	Dětský domov, Základní škola, Školní jídelna a Školní družina Volyně.....	44
3.1.9	Dětský domov a Školní jídelna Boršov nad Vltavou	44
3.1.10	MŠ, ZŠ a SŠ pro sluchově postižené České Budějovice.....	45
3.1.11	Soukromý dětský domov Zbytiny – Koryto 32 s.r.o.....	45
3.2	Výsledky rozhovorů	46
4.	DISKUZE	58
5.	ZÁVĚR.....	61
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	63

Seznam použitých zkratk

ČŠI ČR	- Česká školní inspekce České republiky
DD	- dětský domov
DDM	- dům dětí a mládeže
DDŠ	- dětský domov se školou
DDÚ	- dětský diagnostický ústav
FK	- fotbalový klub
MKN-10	- Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů
MŠ	- mateřská škola
MŠMT	- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
PC	- počítač
SK	- sportovní klub
SŠ	- střední škola
SVP	- středisko výchovné péče
ŠJ	- školní jídelna
TJ	- tělovýchovná jednota
TV	- televize
VČ	- volnočasové
ZŠ	- základní škola
ZUŠ	- základní umělecká škola

Úvod

Pro psaní své bakalářské práce jsem zvolila téma Volnočasové aktivity v zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy v Jihočeském kraji. Dané téma jsem si zvolila proto, že v dnešní době je pojem volný čas brán jinak než v letech minulých a rodiče na své děti nemají čas. Dnešní děti nejvíce zajímá televize, počítač a počítačové hry. V době mého dětství jsme trávili dlouhé hodiny venku, dnes jsou pomalu prázdná hřiště, jelikož největším zájmem dětí je počítač a televize. A děti u žádné aktivity či sportu nevydrží. Rodiče často hodně pracují nebo se zabývají sami sebou a potřeby dětí je příliš nezajímá. Jsou dva typy rodičů. Jedni, kteří dají své děti na několik kroužků, pak děti nemají tolik volného času pro sebe. Druzí, kteří se o zájmy dětí nezajímají a děti si najdou vrstevnickou skupinu, ve které se cítí lépe. Co se týče dětí z ústavní a ochranné výchovy, jsou to děti, které se do zařízení dostanou z důvodu, že se o ně rodiče nemohou postarat nebo jejich výchovu zanedbávají. Většina dětí je z dysfunkčních rodin, kdy rodiče berou ohled na sebe a ne na děti, tím pádem jim nejsou tím správným vzorem a promítne se to do zájmů a volného času. Proto mnoho dětí přijde do zařízení bez zájmů.

Protože pocházím z Jihočeského kraje, vybrala jsem si tuto lokalitu pro můj výzkum bakalářské práce. Měla jsem tedy možnost zmapovat zařízení a jejich nabídku volnočasových aktivit v tomto kraji. Toto téma mě zaujalo i proto, že mne oblast etopedie zajímá nejvíce a v budoucnu bych chtěla směřovat k této oblasti a věnovat se zařízením pro výkon ústavní a ochranné výchovy.

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část se skládá z pěti hlavních kapitol. První se zabývá pojmem etopedie a umístěním dětí do zařízení. V další kapitole popisují jednotlivá zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy. Ve třetí kapitole jsou rozebrány jednotlivé poruchy chování, na základě kterých se také mohou děti ocitnout v zařízeních. Čtvrtá kapitola se zabývá pojmem volný čas, činiteli, které ovlivňují volný čas, a tím, jak vypadá volný čas v zařízeních.

V praktické části popisují cíl práce a výzkumné otázky. Pro svou práci jsem zvolila kvalitativní výzkum, metodu dotazování, formu polostrukturovaného rozhovoru. Touto formou jsem se snažila zjistit, jaké volnočasové aktivity zařízení nabízí a které jsou

nejvíce navštěvované. V kapitole Výsledky pak uvádím stručný popis zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy v Jihočeském kraji a v tabulkách výsledky výzkumu, který jsem prováděla v zařízeních.

1. TEORETICKÁ ČÁST

Speciální pedagogika je rozvinutý obor pedagogiky a její význam spočívá ve speciálním vzdělávání a rozvoji jedinců, kteří mají speciální edukační potřeby a potřebují pro svůj rozvoj speciální přístup a péči (Fischer a kol., 2014). Speciální pedagogika se mimo jiné zabývá také osobami s psychosociálním ohrožením a narušením, zabývá se jejich výchovou a vzděláváním směřujícím k nápravě chování (Valenta, 2014). Speciální pedagogika se dělí dle druhu poruchy a handicapu na:

- somatopedii – zabývá se tělesně postiženými,
- oftalmopedii – zabývá se zrakově postiženými,
- surdopedii – zabývá se sluchově postiženými,
- logopedii – zabývá se poruchami řeči,
- psychopedii – zabývá se mentálně postiženými,
- etopedii – zabývá se poruchami chování (Fischer a kol., 2014).

Etopedie je relativně mladý obor, který dříve byl součástí psychopedie. V současné době je samostatnou vědní disciplínou speciální pedagogiky (Vojtová, 2008B). Etopedie řeší poruchy chování z pedagogického pohledu a etopedická péče je tak zajišťována speciálními pedagogy. Na převýchově a na omezení delikvence a kriminality se podílejí učitelé, vychovatelé a diagnostici ve spolupráci s lékaři, psychology, sociálními pracovníky, pracovníky soudu, prokurátory a policií (Renotiérová, Ludvíková, 2006).

Vojtová (2008) uvádí, že etopedie se zabývá edukací jedinců s poruchami chování a emocí, ale i prevencí a snaží se ovlivnit vrozené vývojové a získané poruchy.

Etopedie vyhledává a aplikuje optimální formy reedukace na narušenou mládež s cílem plnohodnotné socializace (Renotiérová, Ludvíková, 2006). Cílem etopedie je tedy rozvoj jedince s psychosociálním narušením tak, aby se předešlo sociální exkluzi a případně se zmírňovaly její důsledky (Valenta, 2014). Prevence představuje předcházení negativních jevů, které jsou společností považované za neakceptovatelné a nežádoucí (Kaleja, 2013). Dítě se může do ústavní výchovy dostat tím, že jeho sociální narušenost, vyznačující se poruchami chování, se nedá zvládnout běžnými pedagogickými prostředky a vyžaduje speciální péči v zařízení ústavní a ochranné péče (Průcha, 2013).

1.1 Umístění dětí do zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy

Do zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy přicházejí děti a mladiství na základě rozhodnutí soudu o ústavní nebo ochranné výchově, nebo na základě předběžného opatření, popřípadě na žádost osoby, která je odpovědná za výchovu tzn. zákonní zástupci či poručník (Janků, 2009). Děti se do zařízení dostanou z několika důvodů, kterými mohou být, např. rodiče nejsou schopni zajistit podmínky pro zdárný vývoj dítěte, porucha chování ohrožuje zdárný vývoj dítěte, dítě porušuje zákonné normy a jeho chování je posuzované jako trestný čin, anebo v případě, kdy je dítěti nařízena ústavní nebo ochranná výchova (Pipeková, 2006).

1.1.1 Ústavní výchova

Ústavní výchova se nařizuje v případě, že výchova dítěte, nebo jeho vývoj je vážně ohrožen či narušen do té míry, že je to v rozporu se zájmem dítěte. Anebo v případě, že jsou tu vážné důvody, pro které rodiče dítě nemohou zabezpečit. Soud označí zařízení, do kterého má být dítě umístěno. Ústavní výchovu lze nařídit nejdéle na dobu tří let. Pokud důvody pro nařízení ústavní výchovy stále trvají, lze ji před uplynutím tří let prodloužit. Lze výchovu prodloužit opakovaně, ale vždy jen na dobu tří let. Dítě zůstává v ústavní výchově po dobu, než rozhodne soud. Soud rozhoduje o zrušení nebo prodloužení ústavní výchovy. Pokud pominou důvody, pro které byla výchova nařízena, nebo je možné zajistit dítěti jinou péči než ústavní, soud ústavní výchovu zruší a rozhodne dle okolností o tom, komu dítě bude svěřeno. Ústavní výchova se přerušuje v případě, zda bylo rozhodnuto o svěření dítěte do péče budoucího osvojitele. Soud je povinen nejméně jednou za 6 měsíců přezkoumat, zda důvody pro nařízení výchovy trvají, nebo zda není možné dítěti zajistit náhradní rodinnou péči (Zákon č. 89/2012).

1.1.2 Ochranná výchova

Soud může mladistvým uložit ochrannou výchovu v případě, že o výchovu mladistvého není náležitě postaráno nebo pokud jeho dosavadní výchova byla zanedbána, anebo prostředí, ve kterém mladistvý žije, neposkytuje záruku jeho náležité výchovy a nepostačuje uložení výchovných opatření. Tato výchova trvá tak dlouho, dokud to vyžaduje její účel, nejdéle však do dovršení osmnáctého roku věku mladistvého. Pokud převýchova mladistvého pokročila do míry, kdy lze očekávat, že i bez omezení, se bude řádně chovat a pracovat, ale doposud nepominuly všechny okolnosti, pro něž byla ochranná výchova uložena, může soud ochrannou výchovu přeměnit na ústavní (Zákon č. 218/2003).

1.1.3 Předběžné opatření

Předběžné opatření, které upravuje poměry dítěte je uvedeno v § 452 v zákoně č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních. Pokud se nezletilému dítěti nedostává řádná péče, nebo je jeho vývoj nebo jiný důležitý zájem vážně ohrožen, soud nařídí, aby dítě bylo umístěno do vhodného prostředí. Předběžným opatřením poté upraví poměry dítěte na dobu nezbytně nutnou. Vhodným prostředím je myšleno výchovné prostředí u jiné osoby nebo zařízení, které nezletilému zařídí řádnou péči. Předběžným opatřením lze dítě svěřit i do pěstounské péče na přechodnou dobu, po kterou rodič nemůže ze závažných důvodů dítě vychovávat (Zákon č. 292/2013).

1.2 Zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy

Etopedickými zařízeními neboli zařízeními pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy se zabývá zákon č. 109/2002 Sb. ve znění pozdějších předpisů o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči

ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. Zařízeními pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních jsou diagnostické ústavy, dětské domovy, dětské domovy se školou a výchovné ústavy (Renotierová, Ludvíková, 2006). „Školským zařízením pro preventivně výchovnou péči je středisko výchovné péče“ (Zákon č. 109/2002, s. 2978).

1.2.1 Diagnostický ústav

Diagnostický ústav je zařízení, které přijímá děti na základě komplexního vyšetření a zdravotního stavu a podle volné kapacity jednotlivých zařízení je umísťuje do dětských domovů, dětských domovů se školou a výchovných ústavů. Diagnostický ústav plní úkoly dle potřeb dětí. Diagnostické ústavy spočívají ve vyšetření úrovně dítěte formou pedagogických a psychologických činností. Vzdělávací činnosti zjišťují dosaženou úroveň znalostí a dovedností. Terapeutické zase směřují k nápravě poruch v sociálních vztazích a v chování dítěte. Výchovné a sociální úkoly se zaměřují na osobnost dítěte a na jeho rodinnou situaci (Zákon č. 109/2002).

V ústavech by mělo být dítě během 8 týdenního pobytu, který může být kratší, ale i delší, plně diagnostikováno. Dítě může být v diagnostickém ústavu až po dobu 6 měsíců. V průběhu této doby soud rozhoduje o umístění dítěte do zařízení. Přihlíží se však k zájmům dítěte a k vyjádření orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Soud dbá na umístění dětí, co nejlépe svým rodičům. V každém případě to však možné není. (Zákon č. 89/2012).

Diagnostické ústavy jsou členěny na ústavy pro děti a na ústavy pro mládež. Do dětských domovů, dětských domovů se školou a výchovných ústavů mohou být děti umístěny pouze diagnostickým ústavem, v jehož spádové oblasti se ústav nachází. „*Diagnostický ústav poskytuje po dobu nezbytně nutnou péči dětem s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou zadrženým na útěku z jiného zařízení, přechodné ubytování*“ (Zákon č. 109/2002, s. 2981). Diagnostický ústav vede evidenci dětí, které jsou umístěny v zařízeních jeho spádové oblasti a vede evidenci volných míst

v zařízeních ve své spádové oblasti. V ústavu mohou být zřízeny 3 výchovné skupiny pro účely komplexního vyšetření. Děti, které ukončily povinnou školní docházku, zřizují se pro ně v ústavu diagnostické třídy, které děti připravují na jejich budoucí povolání (Zákon č. 109/2002).

1.2.2 Dětský domov

Do dětského domova lze umisťovat děti od 3 do 18 let a rovněž lze do domova umístit i nezletilé matky s jejich dětmi. Dětský domov pečuje o děti dle jejich individuálních potřeb. Úkolem domova je zajistit péči dětem, které nemají závažné poruchy chování. Tyto děti se vzdělávají v běžné škole, která není součástí domova. Dětský domov plní úkoly výchovné, vzdělávací a sociální (Zákon č. 109/2002).

V dětském domově je základní jednotkou rodinná skupina, která má za úkol přizpůsobit pobyt v dětském domově co nejvíce zvyklostem běžné rodiny (Janků, 2009).

1.2.3 Dětský domov se školou

Dětský domov se školou zajišťuje péči o děti s nařízenou ústavní výchovou, děti, které mají závažné poruchy chování nebo děti, které vyžadují výchovně léčebnou péči. Dále zajišťuje péči pro děti s uloženou ochrannou výchovou nebo pro nezletilé matky s jejich dětmi. Tyto děti však nemohou být vzdělávány v běžné škole, ale ve škole, která je součástí domova. Mohou tu být umisťovány zpravidla děti od 6 let do ukončení povinné školní docházky. Jestliže v průběhu povinné školní docházky pominou důvody pro zařazení dítěte do školy zřízené při dětském domově, může být dítě na žádost ředitele umístěno do školy, která není součástí dětského domova se školou. Pokud po ukončení povinné školní docházky přetrvávají závažné poruchy chování a není možné se vzdělávat na střední škole mimo dětský domov, je dítě přeřazeno do výchovného ústavu (Zákon č. 109/2002).

1.2.4 Výchovný ústav

Výchovný ústav pečuje o děti starší 15 let, se závažnými poruchami chování, u kterých byla nařízena ústavní nebo uložena ochranná výchova. Výchovné ústavy se zřizují odděleně pro děti s ústavní výchovou, pro děti s uloženou ochrannou výchovou, pro nezletilé matky, pro děti vyžadující výchovně léčebnou péči. Lze sem umístit i dítě starší 12 let, má-li uloženou ochrannou výchovu a má tak závažné poruchy chování, které neumožňují umístění do dětského domova se školou. Při výchovném ústavu je zřizována základní škola nebo speciální a může být jeho součástí i střední škola (Zákon č. 109/2002).

1.2.5 Střediska výchovné péče

Středisko poskytuje preventivní speciálně pedagogickou péči a psychologickou pomoc dětem s rizikem či projevy poruch chování a dětem propuštěným z ústavní výchovy při jejich integraci do společnosti. Péče je zaměřena na odstranění či zmírnění vzniklých poruch chování a na prevenci vzniku dalších poruch a negativních jevů, pokud u nich nenastal důvod k nařízení ústavní výchovy nebo uložení ochranné výchovy. Středisko poskytuje konzultace, odborné informace, pomoc rodičům, pedagogům. Střediska pracují s pedagogicko-psychologickými poradnami, v případě postižení dětí i se speciálně pedagogickými centry (Zákon č. 109/2002). Zřizovatelem středisek je MŠMT ČR a spadá pod ředitelství diagnostického ústavu. Tato střediska mohou poskytovat pomoc dětem, které byly propuštěny z ústavní výchovy. Preventivně výchovná péče se poskytuje nejčastěji dětem ve věku 6-18 let a to formou ambulantní, celodenních služeb nebo služeb internátních. Při střediscích mohou být zřizovány také krizová oddělení, která poskytují pomoc v akutní životní krizi (Vítková 2004).

1.3 Poruchy chování

Poruchy chování jsou takové projevy chování, které nerespektují ustálené společenské normy. Především se vyskytují u sociálně narušených jedinců, ale mohou být i u jedinců s jiným typem postižení. Ke vzniku poruch chování přispívá vliv nevhodného nebo nedostatečného výchovného působení, sociální vlivy nebo určité dispozice osobnosti - vývojové nebo specifické poruchy chování (Průcha, Walterová, Mareš, 2013). Vágnerová (2008) uvádí, že tyto poruchy lze charakterizovat jako odchylku v oblasti socializace, kdy jedinec nedokáže respektovat normy chování na úrovni, odpovídající věku a rozumovým schopnostem. Dítě by mělo být natolik rozumově vyspělé, aby dokázalo pochopit význam a podstatu pravidel chování. Jedinci s poruchami chování za porušení norem nepociťují vinu a jejich svědomí není dostatečně rozvinuto. Jsou to především jedinci, kteří sami většinou nezažili citový vztah, který by rozvinul vcítění, proto nemají důvod být k jiným lidem ohleduplní. V dětském věku může mít porucha pouze přechodný charakter (Vágnerová, 2008). Mezinárodní klasifikace nemocí MKN-10 charakterizuje poruchy chování jako opakované a přetrvávající agresivní, asociální nebo vzdorovité chování. Je to chování, které je závažnější než běžné dětské zlobení a má trvalejší ráz tj. trvá-li déle než 6 měsíců (www.uzis.cz).

Příčiny mohou být různé, ale obvykle je tu nepříznivý vliv většího počtu různých rizik. Mezi příčiny vzniku řadíme faktory genetické a biologické dispozice, úroveň inteligence a vliv sociálního prostředí (Vágnerová, 2008).

Biologické dispozice mohou vzniknout narušením struktury či funkcí centrální nervové soustavy. Může to být například důsledkem úrazu hlavy či zánětlivého onemocnění mozku. Postižení centrální nervové soustavy se pak projevuje emoční labilitou, impulzivitou a nižší schopností sebeovládání. U těchto jedinců může docházet například k výbuchům agresivity (Vágnerová, 2008).

Úroveň inteligence je u dětí a dospívajících s narušeným chováním o něco nižší, než je průměr populace. Poruchy chování mnohdy bývají spojeny se školním selháním. (Vágnerová, 2008).

Největší vliv na poruchy chování má sociální prostředí. Pokud dítě žije v nevhodném, nepodnětném prostředí je tu velké riziko, které vede k rozvoji nežádoucích způsobů chování. Nejdůležitějším prostředím pro dítě je rodina, která by měla poskytnout základní sociální zkušenost. Dále ale mohou negativně na dítě působit skupiny vrstevníků. Ale významný vliv představuje více rodina, než skupina.

Vágnerová (2008) rozděluje rizika působení rodinného prostředí do několika kategorií:

- Rodiče jsou anomální neboli odlišné osobnosti a nezvládají plnit rodičovskou roli.
- Neúplná rodina – zvyšuje se možnost, že rodina nebude schopna poskytnout dítěti podporu a všechny vzorce chování. Značná část dětí s poruchami chování žije v neúplné rodině a o většinu z nich se stará matka.
- Rodina neplní všechny své funkce – rodiče nedokážou dát dítěti pocit jistoty a nedovedou mu vymezit hodnoty a normy chování. Pokud mu rodina neukazuje nic pozitivního, nemůže se dítě nic naučit. Jsou to především rodiny, které se scházejí až večer a volný čas tráví u televize.

Slowík (2007) uvádí jako nejčastější příčiny, které jsou sociálně podmíněné neboli nepodnětné. Jde především o patologické rodinné prostředí, nesprávné výchovné postupy, vliv negativně orientovaných vrstevnických skupin. U jedinců s poruchami chování jsou možné patologické změny osobnosti, jedná se o asociální poruchy osobnosti, afektivní poruchy nebo neurotické projevy chování.

Pokud se hodnotí jednotlivé projevy chování, je třeba brát v úvahu vývojové hledisko, jelikož v některých případech může jít pouze o přechodné výkyvy v chování. O poruchách chování lze hovořit až ve středním školním věku 9-13let (Vágnerová, 2008).

V předškolním věku mohou být některé děti hůře ovladatelné, vzteklé a negativistické. U dětí se může vyskytnout i tzv. porucha opozičního vzdoru, jde o narušený vztah k autoritě. Tato porucha se mnohdy rozvíjí na bázi syndromu ADHD (Vágnerová, 2008).

V raném školním věku se mohou také projevit nápadnosti v chování, ale ve většině případů jsou pouze vývojově podmíněny. Lze sem zařadit lhavost, ale u těchto dětí jde především o smyšlenku neboli o nepřesné odlišení skutečnosti a vzpomínek. V tomto případě jde zatím o nezralost v oblasti kognice, než o vědomé či plánované překročení sociálních norem (Vágnerová, 2008).

Ve středním školním věku už hraje roli význam skupiny. Skupina dětí si už vytváří své vlastní normy, pokud to některému z dětí nevyhovuje, bývá odmítnuto. Takové dítě se pak může stát terčem útočného chování. V tomto období se výrazně může zvyšovat šikana (Vágnerová, 2008).

Důležitým vývojovým znakem je období dospívání, kdy se zvyšuje kritičnost k respektovaným normám. Objevuje se pubertální negativismus, kdy se dítě snaží vyjadřovat svůj vlastní názor. Dospívající se odpoutávají i od rodiny a snaží se dokázat si vlastní nezávislost. Různě experimentují. V tomto období se může objevovat vandalismus neboli ničení, které nemá žádný smysl. Od rodiny se odtrhnou především děti, které nenalezly v rodině citové zázemí, rodiče se o ně nestarali. Tyto děti pak už nemají důvod rodiče dále respektovat a rodiče ztrácí autoritu. Mnohdy už v tomto období začíná jít o přestupky charakteru kriminálního chování, jako jsou například krádeže, vloupání, aj. Největší vliv na nežádoucí chování má v tomto období vrstevnická skupina (Vágnerová, 2008).

Poruchy chování lze rozdělit:

- dle Mezinárodní klasifikace nemocí (dále MKN-10) - specifické a nespecifické poruchy chování,
- dle charakteru – agresivní a neagresivní poruchy,
- dle stupně společenské závažnosti – disociální, asociální a antisociální chování,
- dle věku – děti (6-15 let), mladiství (15-18 let), dospělí nad 18 let (Slowík, 2007).

1.3.1 Rozdělení poruch chování

Dle MKN-10

Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů rozděluje poruchy chování a emocí na:

- Hyperkinetické poruchy (F90)
- Poruchy chování (F91)
- Smíšené poruchy chování a emocí (F92)

Do hyperkinetických poruch (F90) lze zařadit takové chování, které je charakteristické nadměrnou aktivitou, špatným ovládním chování s výraznou nepozorností a dítě se nedokáže trvale soustředit na daný úkol. Tyto rysy jsou většinou trvalého rázu. K jednoduchým poruchám patří porucha pozornosti a hyperaktivity neboli ADHD, syndrom deficitu pozornosti nebo syndrom s hyperaktivitou (Fischer a kol., 2014).

Mezinárodní klasifikace nemocí vymezuje poruchy chování (F91) a dělí je na specifické a nespecifické poruchy chování (Valenta, 2014). Do specifických poruch chování lze zařadit hyperkinetické poruchy, které především zahrnují poruchu aktivity a pozornosti a hyperkinetické poruchy chování. Do nespecifických poruch chování se řadí poruchy chování, které zahrnují poruchu chování ve vztahu k rodině, nesocializovanou poruchu chování, socializovanou poruchu chování a poruchu opozičního vzoru (Valenta, 2014).

Porucha chování ve vztahu k rodině je nevhodné asociální chování, které je zaměřeno na členy rodiny. Bývá narušen vztah mezi dítětem a členem rodiny. Jde většinou o kradení věcí a peněz v rámci rodiny, úmyslné ničení věcí členů rodiny, záměrné ničení bytového zařízení, úmyslné zakládání požárů aj. Toto chování může přetrvávat i v dospělosti (Nývltová, 2008).

U socializované poruchy chování ovlivňuje dítě především sociální prostředí, ale i například sledování televize. Jestliže dítě vyrůstá v problematickém prostředí, osvojí si tak chování, které kolem sebe vidí. Dítě nemívá pocity viny ani výčitky svědomí. Jestliže mají děti hluboce osvojeny vzorce chování, může jim dělat problém, pokud

přechází do jiného prostředí, kterým je například škola, kde mají jiné normy, hodnoty či pravidla a tím může dělat dětem problém se do nového prostředí začlenit (Nývltová, 2008).

Nesocializovaná porucha chování je nežádoucí chování, ke kterému dítě není vedeno svým nejbližším okolím. Nežádoucí chování je v tomto případě obrana a náhradní způsob jak uspokojit základní psychické a fyzické potřeby. Jedná se o potřeby lásky, sebeúcty, potřeby kontaktu s vrstevníky a dítě jich nemůže dosáhnout. Jako nesocializovanou poruchu lze brát například to, že je dítě šikanováno a začne se bránit tím, že začne samo šikanovat, nebo dítě pohybuující se v partě vrstevníků, kterými není přijímáno a aby bylo přijato, provede nějaký čin. Pokud dětem chybí láska nebo pozornost ze strany rodičů, začnou záměrně zlobit, aby si získaly pozornost. Mohou však záměrně začít krást či užívat drogy. Záleží jim na tom, aby jim byla věnována pozornost. Zařadit sem můžeme i záškoláctví, a to v případě pokud dítě zažívá ve škole těžký stres, neboli je vystaveno ponižování, zesměšňování apod. a snaží se tomu vyhnout (Nývltová, 2008).

Porucha opozičního vzdoru se vyskytuje u dětí do 10 let věku. Je to extrémně vzdorovitě a neposlušné chování a dítě se snaží záměrně provokovat. V tomto případě nejde o závažné agresivní poruchy, je to spíše nerespektování autority (Nývltová, 2008).

Dle charakteru

Jedná se o porušování sociálních norem a nejsou tak závažné. Do těchto poruch lze zahrnout lhaní, podvádění, záškoláctví, útěky z domova a toulky, krádeže a závislostní chování (Vágnerová, 2005).

O agresivní poruchu chování se jedná tehdy, kdy jde o porušování sociálních norem a je spojeno s omezováním základních práv ostatních. Může jít o nevhodný způsob jak dosáhnout přijatelného cíle. Násilí se tak stává potřebou a může být zaměřeno na lidi ale i na zvířata či věci. Do násilného jednání lze zařadit šikanu, ta se dá považovat za závažnější formu chování (Vágnerová, 2008). Procházka (2012) uvádí jako agresivní poruchy šikanu, vandalismus a jiné formy násilného chování a extremismus. Koukolík a Drtilová (2008) definují agresivní chování jako takové, které je cílené na druhého

jedince se záměrem ublížení. Násilné chování popisují jako agresi, jejímž cílem je poškodit oběť a to smrtí nebo zmrzačením.

Dle stupně společenské závažnosti

Za diociální chování lze považovat takové, které je nepřiměřené a nespolečenské, ale lze ho zvládnout běžnými pedagogickými postupy (Slowík, 2007). Jde o kázeňské přestupky, neposlušnost, vzdorovitost, negativismus, lži a další drobná porušení normy (Renotierová, Ludvíková, 2006).

Asociální chování je porušování společenských norem, ale nepřekračuje ještě právní předpisy (Slowík, 2007). Svým jednáním jedinec škodí většinou sám sobě. Patří sem například útěky, toulky, záškoláctví, alkoholismus, tabakismus a jiné druhy závislostí (Renotierová, Ludvíková, 2006).

Do antisociálního chování lze zahrnout protispolečenské jednání, které je zaměřené proti společnosti a druhým lidem. Jde o porušování platných zákonů (Slowík, 2007). Toto chování často navazuje na asociální chování. Náprava tohoto chování je možná prostřednictvím ústavní péče. Mezi toto chování patří veškerá trestná činnost (krádeže, loupeže, vandalství, vraždy), vystupňované násilí a agresivita, terorismus, organizovaný zločin a trestná činnost, která souvisí s toxikománií (Renotierová, Ludvíková, 2006).

Dle věku

Ve starších publikacích jsou jako nejmladší věková skupina uváděny děti ve věku 6-15 let. Toto dělení se váže k počátku povinné školní docházky, která je pro dítě náročná jak po stránce fyzické, ale i psychické (Renotierová, Ludvíková, 2006). Negativní chování této věkové kategorie je označováno jako dětská delikvence a predelikvence nebo jako prekriminalita. Příznačná je skupinovitost, děti mají čin málo promyšlený a připravený. (Slowík, 2007).

Poruchy chování u mladistvých se označují jako juvenilní delikvence nebo kriminalita mladistvých. Týká se to mladistvých ve věku 15-18 let. V tomto věku je typické formování osobnosti (Renotierová, Ludvíková, 2006). Především v tomto

období jde o změny sociální, vliv vrstevníků či sociální nezralost a jsou časté recidivy (Slowík, 2007).

Kriminalita dospělých se týká osob nad 18 let. Jde především o rozsáhlou a závažnou trestnou činnost a časté recidivy (Slowík, 2007).

Za důležité je však nutno považovat podrobnější a novější členění dle Miovského, Skácelové, Zapletalové a kol. (2010), kteří uvádí celkem pět cílových skupin:

- předškolní věk (3-6 let),
- mladší školní věk (6-12 let),
- starší školní věk (13-15 let),
- mládež (15-18 let),
- mladí dospělí (18-26 let).

Toto členění je přesnější, jelikož hranice mezi skupinami reflektuje jak významné vývojově psychologické periody, tak i současný systém členění ve školách a školských zařízeních, a zároveň je to členění věkové hranice dané zákonem, např. hranice trestní odpovědnosti (Miovský, Skácelová, Zapletalová a kol., 2010).

1.3.2 Vybrané typy poruch chování

Lhaní

Lhaní je způsob, jak mohou děti utéct z nepříjemné situace. Lhaní můžeme rozdělit na pravou lež, bájivou lhavost a patologickou lež. Pravou lží se rozumí lež, která je úmyslná. Děti ví, že lžou. Děti nemluví pravdu například z důvodu, že se chtějí vyhnout potížím, nebo naopak potřebují získat nějakou výhodu, kterou si nezaslouží. Bájivá lhavost je vyprávění nepravdivých příběhů, kterými se dítě snaží upoutat pozornost. Bájivou lhavost nelze považovat za poruchu chování. Patologická lhavost je projevem asociální poruchy osobnosti. Tato lež může být trvalejší (Vágnerová, 2008).

Renotierová a Ludvíková (2006) definují lež jako vědomé a záměrné zkreslování skutečnosti. Jako účel uvádí ochranu a vyhnutí se povinností. Pokud se však užívá lež

často, může nabýt až antisociálního stupně poruchy chování a může být až trestně stíhaná. Jedná se například o pomluvy a podvody.

Záškoláctví

O záškoláctví jde v případě, když se žák začne vyhýbat škole. Jde tedy o útěk ze školy. Vyskytuje se už od prvních tříd, a nejvíce záškoláků je v období puberty. Záškoláctví se dopouštějí žáci, kteří mají například strach ze školy, ale mohou to být i takoví žáci, které škola nebaví (Čapek, 2008).

Záškoláctví může mít charakter impulsivní, dítě předem neplánuje, kdy nepůjde do školy, reaguje náhle a nepromyšleně odejde z vyučování. Druhý typ je účelové neboli plánované záškoláctví. Dítě si odchod ze školy plánuje (Čapek, 2008).

Kyriacou (2005) uvádí pět kategorií záškoláctví:

- Pravé záškoláctví – jedinec do školy nechodí, ale rodiče si myslí, že do školy chodí.
- Záškoláctví s vědomím rodičů – jedinec do školy nechodí a rodiče o tom ví. Důvodem například bývá, že se dítě staralo o nemocného člena rodiny, nebo rodičům pomáhalo.
- Záškoláctví s klamáním rodičů – jedinec, který dokáže přesvědčit rodiče, že je nemocný. Rodič poté napíše dítěti omluvenku.
- Útěky ze školy – jedinci do školy přijdou, nechají se zapsat a poté na hodinu či dvě odejdou.
- Odmítání školy – jedinci mohou mít problém ve škole, mohou být šikanováni a mají strach do školy chodit.

Martínek (2009) tvrdí, že příčiny záškoláctví mohou být všelijaké. Například může jít o nechuť ke školní práci, o poruchu vztahů mezi dětmi, strach ze školy ale i strach z učitele. Příčiny záškoláctví dělí do tří skupin.

Negativní vztah ke škole – jde o děti, které mohou být kvůli problémům ve škole trestány či ponižovány a to nejen učitelem, ale i spolužáky. Negativní vztah ke škole mohou zapříčiňovat vysoké nároky na žáky, ale i školní fobie. V tomto případě se jedná

o psychickou poruchu, která je vyvolána strachem a úzkostí z různých předmětů, osob, či situací vázaných na školní prostředí (Martínek, 2009).

Vliv rodinného prostředí – rodina je nejdůležitějším faktorem, který na dítě působí a podílí se na utváření jeho osobnosti. Na dítě může doléhat přehnaná péče, ale naopak i nezájem (Martínek, 2009).

Trávení volného času a vliv party – místo trávení ve škole, žák tráví čas s partou. V partě je většinou jeden vůdce, kterého se snaží ostatní napodobit a pokud chce jedinec do party, většinou jednou z podmínek bývá záškoláctví. V době vyučování může docházet k vykrádání či zneužívání návykových látek (Martínek, 2009).

Útěky a toulky

Vágnerová (2008) rozlišuje dva typy útěků – impulsivní a chronické. Impulsivní útěk je reakce na nezvládnuté situace doma či ve škole. Jedinec může utíkat například před trestem. Tento útěk může být ojedinělý a už se nemusí opakovat. Chronické útěky bývají naplánované a často se opakují. Jedinec se potýká s dlouhodobějším problémem a často se nechce vrátit domů. Ve většině případů jde o děti z nefunkčních a narušených rodin, kde dítě nemá žádné zázemí a není citově akceptováno a může být i týráno. Útěk z dětského domova, diagnostického či výchovného ústavu může být reakcí na pocit omezení svobody.

Toulání je dlouhodobější opuštění domova. Důvodem většinou je nedostatečná citová vazba k lidem a prostředí, které může být natolik dysfunkční, že na něm dítěti nezáleží a odmítá ho. Toulání bývá často spojeno s dalšími poruchami chování, jelikož se o sebe toulaví jedinci potřebují postarat. Je tedy spojeno například s krádežemi a prostitucí. Je velkou pravděpodobností, že tito jedinci začnou užívat drogy či alkohol (Vágnerová, 2008).

Martínek (2009) tvrdí, že útěky mohou být projevem psychického onemocnění, ale častěji bývají způsobeny špatnou adaptací dítěte neboli nevhodným prostředím, kde dítě vyrůstá. Příčinou však může být i touha po dobrodružství.

Toulání pak většinou navazuje na útěky a trvají delší dobu a jsou v mnoha případech spojeny se záškoláctvím (Martínek, 2009).

Krádež

Krádež neboli zcizení věci. V předškolním a mladším školním věku se můžeme setkat s krádeží, která je však neuvědomělá. Jde například o krádež hračky, která se dítěti zalíbí. V tomto případě není čin nijak promyšlený. Pravá krádež, je potom tehdy, když mladistvý odcizí nějaký předmět vědomě (Martínek, 2009).

Vágnerová (2008) popisuje krádež jako porušení normy respektu k vlastnictví jiné osoby a charakteristickým znakem je záměrnost. Rozlišuje 4 typy, kdy dítě krade:

- Dítě krade pro sebe – dítě se snaží získat něco, čeho nelze jinak dosáhnout. Může jít i o krádež jídla a pití a to v případě, kdy rodina selhává. Dítě tak krade z pudu sebezáchovy.
- Dítě krade pro druhé – tímto způsobem si jedinec získává kamarády a udržuje vztah v partě. Snaží se tak dosáhnout mezi vrstevníky vyšší prestiže. Jedinec může být i ke krádeži pro jiné donucen například šikanou.
- Dítě krade, aby demonstrovalo své kompetence – dítě krade proto, aby se vyrovnalo ostatním a tak dokázalo, že to taky dokáže. Nejde mu o materiální zisk, ale chce dosáhnout ve skupině přijatelnou sociální prestiž.
- Dítě či mladistvý krade s partou/pro partu – jedinec krade proto, že si chce udržet místo v partě.

Závislostní chování

Mezi toto chování dle Sobotkové (2014) lze zařadit závislost na legálních návykových látkách jako je alkohol a cigarety, závislost na nelegálních látkách, gambling, problémy spojené s nezvládnutým užíváním PC, závislost na nakupování, netolismus – závislost na internetu, počítačových hrách. Koukolík, Drtilová (2008) říkají, že závislosti jsou závažná onemocnění a stávají se tak sociálním problémem.

Průcha (2009) rozděluje závislosti na psychoaktivních látkách, počítačová závislost a patologické hráčství a závislost na náboženských sektách a psychických kultech.

Závislost na psychoaktivních látkách je psychická případně tělesná závislost na nějaké látce. Je to chorobný stav a projevem je pocit užívat látku, užívání drogy a

současné zanedbávání povinností a zájmových aktivit, trvalé užívání látky s vědomím její škodlivosti a vážných důsledků takového chování.

Průcha (2009) rozlišuje 3 základní roviny prevence závislosti na návykových látkách:

- primární – jedná se o takové aktivity, aby závislost nemusela vůbec vzniknout, jsou jimi například přednášky, zájmové aktivity, rozvoj sebevědomí),
- sekundární – vyhledávání dětí i dospělých, kteří se nacházejí v kontaktu s látkou,
- terciární – snaha o zmírnění důsledků užívání návykových látek (výměna injekčních stříkaček za sterilní, substituční léčba).

Koukolík, Drtilová (2008) uvádí, že závislost na psychoaktivních látkách je chronické, recidivující onemocnění a má tři hlavní znaky, kterými je nutkavé vyhledávání a užívání látky, ztráta kontroly nad užíváním a záporný citový stav (špatná nálada, úzkost, podrážděnost). Dále uvádí, že někteří lidé jsou vůči účinku nějaké drogy nebo alkoholu odolní a u jiných se vyvine závislost, zejména v dospívání, velice rychle.

Počítačová závislost a patologické hráčství je nutkavé trávení času u počítače, internetu a člověk ztrácí pojem o čase. Dnes je tato závislost rozšířena už i u malých dětí. Hraní na automatech způsobuje změny jako droga – oslabení vůle, impulzivnost, agresí, zanedbávání studijních či pracovních povinností, rozpad sociálních vztahů aj. (Průcha, 2009).

Závislost na náboženských sektách a psychických kultech je závislost na skupině, zejména nábožensky orientované, která má určité rysy, kterými jsou autoritářství vůdčích osobností a je kladen důraz na přijetí normy a poslušnost. Uzavřenost, komunikace s okolím je na pragmatické úrovni. Dalším rysem je utajování organizačních struktur a nesnášenlivost vůči odlišným nebo kritickým názorům (Průcha, 2009). Koukolík, Drtilová (2008) tvrdí, že náboženská závislost se podobá závislosti na drogách. Dále uvádí čtyři znaky náboženských skupin. První znak - je charismatický vůdce, který skupinu kontroluje a často jsou u nich příznaky poruchy osobnosti nebo jiné psychiatrické příznaky. Druhý znak - jsou apokalyptické představy, možné jsou i

hromadné sebevraždy, na které vůdce členy připravuje. Třetí znak – skupina je sociálně izolovaná, jde o skupiny, které se odtrhly od rozšířených náboženských vyznání. Čtvrtý znak – učení skupin bývá směsí křesťanské a východní teologie – kontroluje se vědomí v náboženských a podobných skupinách (Koukolík, Drtilová, 2008).

Šikana

Šikana je závažné agresivní chování, které lze definovat jako násilné ponižování jedince či skupiny, vůči slabšímu jedinci, který není schopen se účinně bránit (Vágnerová, 2008).

Koukolík a Drtilová (2008) definují šikanu jako emoční a fyzické ohrožování jednoho žáka a ve většině případů se odehrává ve škole nebo na cestě ze školy domů. Šikana se může vyskytovat i mezi studenty, učiteli, vojáky i zaměstnanci. Může zahrnovat gesta, slovní a fyzické útoky, vydírání, vynucování prospěchu nebo vylučování ze skupiny.

Kolář (2011) uvádí, že šikana může už začínat v rodině mezi sourozenci, pokračovat ve školce a dalších školách, v zájmových skupinách, v armádě, v zaměstnání, v partnerských vztazích, v nemocnicích a mezi nájemníky domu. Mezi šikanu řadí i týrání seniorů v rodině nebo v domově důchodců. Jako důsledek šikanování uvádí poškozování zdraví jedince či skupin.

Procházka (2012) zase definuje šikanu jako jednu z forem antisociálního a agresivního chování. Za šikanování považuje ubližování, které je promyšlené a opakující se. Uvádí, že typická je pro šikanu nerovnováha sil mezi agresorem a obětí.

Kyriacou (2005) definuje šikanu jako trvalé agresivní jednání vůči druhým s úmyslem způsobit utrpení. Uvádí, že útoky mohou být fyzické (bití, pošťuchování), slovní (nadávky, zesměšňování) a nepřímé (vyloučení ze společnosti). Oběť může být šikanována z různých důvodů a jedinec provádí šikanu buďto sám nebo ve skupině.

Říčan a Janošová (2010) popisují šikanu jako ubližování jedinci, který se nedokáže a nedovede bránit a jde o opakované jednání. Dělí šikanu na přímou a nepřímou. Přímá šikana je především o tom působit druhému bolest a to kopáním, bitím, bodáním, pálením. Dále se vyznačuje poškozováním a braním věcí, slovním napadením a

zotročováním, kdy jedinec má někomu sloužit. Nepřímá šikana spočívá v sociální izolaci. Jde o spolužáka, kterého ostatní neberou na vědomí, nemluví s ním a je vylučován ze skupiny. Tento typ šikany se více vyskytuje u dívek.

Ke vzniku šikany dochází tehdy, když je ve skupině náročná situace (školní třída před písemkou), když se někdo nudí, jelikož agresora baví týrat slabší a ustrašené jedince. Může k šikaně dojít i tehdy, když se ve skupině sejde více agresivních a asociálních jedinců (Čapek, 2014). Říčan a Janošová (2010) uvádějí za příčiny šikany vlastnosti agresora a vlastnosti oběti. A mezi motivy agresora patří bavení třídy, předvádění se chlapců před děvčaty a pocit moci a nadřazenosti.

Obětí šikany dle Čapka (2014) jsou jedinci, kteří se odlišují od ostatních. Například jsou velmi hubení či obézní, malí a naopak velmi velcí, dále jedinci s nadprůměrnou inteligencí a nízkou, různě postižení aj. Ve většině případů se stává obětí člověk, který je tichý, citlivý, plačtivý, často fyzicky slabší, samotář s nízkým sebevědomím, který je zvyklý se podřídít. Dle Koukolíka a Drtilové (2008) bývají oběti často děti nebo dospívající, kteří mají sklon k úzkosti a jsou pasivní. Dále uvádějí, že oběťmi jsou často děti s poruchami učení a s tělesnými nebo smyslovými vadami.

Miovský, Skácelová, Zapletalová a kol. (2010) uvádí, že šikana je jedním z mnoha různých podob extrémně agresivního chování, do kterého řadí agresivní chování namířené proti druhé osobě, proti sobě nebo proti věcem.

Vandalismus

Vandalismus se projevuje ničením a poškozováním veřejných budov, architektonických památek, památných a pietních míst, ale i soukromého majetku a přírody. Jako příčinu uvádí Procházka (2012) rodiče, protože pokud dítě zanedbávají a chovají se cynicky k přírodě a okolnímu světu, dítě je bude napodobovat či přijme jejich vzorce chování za své. Další příčinou jsou pak osobnostní rysy. Mezi projevy vandalismu řadíme také sprejerství, které je ale ve skutečnosti hledáním identity mladých lidí. Obrazy se objevují na památkově chráněné budově či náhrobku. Je nutné připomenout, že se jedná o trestný čin.

Vágnerová (2005) uvádí, že vandalismus je ničení a poškozování, které je neúčelné a nesmyslné. Je to bezohledné násilné chování, které může mít jakýkoliv motiv a zaměření. Projevem ničení může být například pomsta či potřeba nějak zasáhnout, ponižít, zničit nějaký symbol. V dospívání jde o formu protestu, potřeby seberealizace či upozornění na sebe. Projevem dospívání, který se hodnotí jako vandalismus, jsou graffiti. Tato činnost je projevem negace hodnot společnosti.

Jiné formy násilného chování

Mezi jiné formy chování řadí Procházka (2012) týrání psychické a fyzické, zneužívání a zanedbávání dětí. Za fyzické týrání považujeme bití dítěte rodiči. Dítě má na těle modřiny, ale může dojít i ke zlomeninám, má stopy po popáleninách cigaretami, vyražené zuby, vytrhané vlasy apod. Psychické týrání se ve většině případů objevuje společně s fyzickým týráním. Pokud se však objevuje samo, je těžké jej odhalit. Psychickým týráním se rozumí vyhrožování, zesměšňování, neustálé kritizování, kontrola a ponižování. Jedná-li se o zanedbávané dítě, jde o nevšímavost rodičů a to ve všech ohledech. Dochází tak k neuspokojování tělesných potřeb dítěte, není mu poskytována výživa, přístřeší, může citově strádat, chybí mu láska a nerozvíjí se schopnosti a dovednosti dítěte a jeho orientace ve světě. Sexuální zneužívání je zneužití moci dospělého nad dítětem. Doprovází ho dosažení sexuálního uspokojení dospělého. Aktérem většinou bývá někdo z rodiny oběti nebo blízcí rodinní přátelé. Příčiny patologického chování jsou tak zakotveny v rodině (Procházka, 2012).

Mezi jiné formy násilného chování lze zařadit syndrom CAN neboli syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte. Dítě může trpět újmou ve fyzické, psychické či sociální oblasti. Důsledky mohou být až tak extrémní, že mohou dítěti způsobit smrt. Jde o špatné zacházení s dítětem (Fischer a kol., 2014).

1.4 Volný čas

Volný čas lze chápat jako opak doby nutné práce a povinností a doby nutné k reprodukci sil. Je to tedy doba, kdy si můžeme činnost svobodně vybrat, děláme ji dobrovolně a rádi (Pávková, 2008). Volným časem se myslí čas, s kterým si člověk může nakládat dle svého uvážení a na základě svých zájmů. Je to doba, která zůstane z 24 hodin běžného dne, když se odečte čas věnovaný práci, péči o rodinu a domácnost a péči o vlastní fyzické potřeby, včetně spánku (Průcha, 2013).

Hofbauer (2004) uvádí, že volný čas je, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků. Jako hlavní funkce volného času uvádí: odpočinek, zábavu a rozvoj osobnosti. Děti nemají dostatek zkušeností a nedovedou se orientovat ve všech oblastech zájmových činností, proto potřebují vedení. Podmínkou však je, že dítě nesmí být nuceno do činnosti, nabízí se různé činnosti, na kterých je účast dobrovolná. Míra ovlivňování však závisí na věku dětí, jejich mentální i sociální vyspělosti ale i na charakteru rodinné výchovy. Rodiče by měly sloužit svým dětem jako vzor. Rodiny, které neplní výchovnou funkci dobře, se vyznačují nezájmem o to, jak jejich dítě tráví volný čas. Školy, výchovná zařízení a jiné subjekty mají však možnost kompenzovat nedostatek do určité míry. Pokud se to však nepodaří, je tu zvýšené nebezpečí, že se dítě dostane do vlivu nežádoucí vrstevnické skupiny, kde je jeho vývoj ohrožen. O volném čase se hovoří jako o rizikovém faktoru. Zanedbání pedagogického ovlivňování volného času by mělo obrovské následky. Dokazuje to závislost mladé generace na drogách a hracích automatech (Pávková, 2008).

Na výchovu a vzdělávání ve volném čase se zaměřuje pedagogika volného času (Průcha, 2013).

1.4.1 Volný čas dětí a mládeže

Každá určitá věková kategorie nebo sociální skupina vnímá oblast volného času odlišně. Je aktivována různými motivy, liší se aspiracemi a zájmy. Rozlišujeme volný

čas vázaný neboli účelově zaměřený a časově nezávazný či nezávislý, kdy si o jeho využití rozhoduje jedinec dobrovolně a sám (Průcha, 2009).

Hofbauer (2004) uvádí, že někteří mladí lidé nemohou využívat volný čas a to například z finančních důvodů a někdo volný čas využít neumí. Jsou mladí lidé, kteří volný čas po škole mají a mohli by ho i účelně využívat, jen se v jeho nabídkách a možnostech neumí orientovat. Aby jedinci unikli ze stereotypu a nudy, začaly se vyskytovat různé způsoby chování dětí a mladých lidí. Jedním z nich bylo sprejerství.

Pávková (2008) uvádí, že cílem výchovy je, aby se člověk naučil rozumně využívat volného času, formovat jeho zájmy a podporovat celoživotní zájem.

1.4.2 Činitelé ovlivňující vývoj jedince

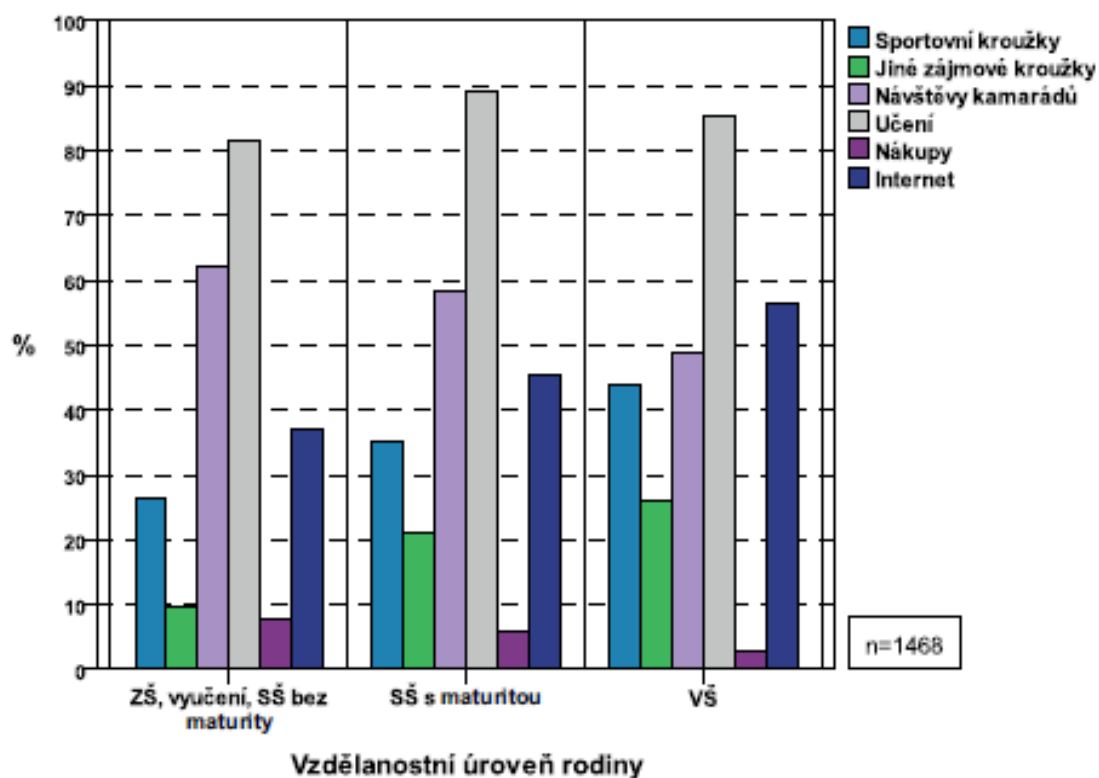
Osobnost člověka se utváří už v průběhu ontogenetického vývoje a to působením různých činitelů. Určité předpoklady má dítě už od narození, jedná se o vlohy, které jsou zděděné. Velký vliv na vývoj má především sociální prostředí. Klíčovou rolí je při výchově v první řadě rodina. Na rodinu poté navazuje předškolní zařízení a škola, která je jedním z výchovných činitelů. V době mimo vyučování se pak na výchově podílí rodina a instituce pro mimoškolní výchovu. Jako dalším činitelem je vrstevnická skupina a to zejména v období adolescence. Jedinec se ale může přidat i do skupiny, která představuje rizikové prostředí, které je spojeno se sociálně patologickými jevy. Významným činitelem je i působení hromadných sdělovacích prostředků a informačních technologií. Všichni činitelé se vzájemně prolínají, doplňují ale i ovlivňují (Pávková, 2008).

Hofbauer (2004) též uvádí, že začátek výchovy jedince je v rodině a rodina začíná s výchovou a vzděláváním, rozvíjí mezilidské vztahy a klade základy hodnotové orientace. Vliv má na jedince i to, jak rodina dokáže naložit s volným časem. Dále uvádí působení školy a to aktivitami jednorázovými, soutěžemi, pravidelnými zájmovými činnostmi a tím jaké je klima třídy. Součástí působení školy jsou zařízení školy. Jedná se o zařízení, která jsou určena pro působení volného času žáků. Jde

především o školní družiny a kluby. Dalším vliv mají na jedince činnosti, které probíhají v zařízeních mimo školu. Tím mohou být parky, hřiště, domy a střediska dětí a mládeže ale i základní umělecké školy. Posledním vlivem jsou též vrstevnické skupiny.

Bocan (2012) uvádí že, ve způsobu trávení volného času se ukazuje stěžejní i vzdělanostní úroveň rodiny i její společensko-ekonomické postavení (viz. Graf č. 1).

Graf č. 1 Trávení času ve všední den, děti 10-15 let v souvislosti se vzděláním rodičů

Zdroj grafu: Bocan a kol., 2012 (s. 87).

Čím lépe je rodina situována, tím spíše tráví děti volný čas s rodiči, prarodiči, či sourozenci. Děti ze špatně situovaných rodin tráví téměř dvakrát více volného času samy a to se týká především dětí z ústavní péče. Protože rodiče ze špatně funkční rodiny mají daleko menší vliv na způsoby trávení volného času svých dětí (Bocan a kol., 2012).

1.4.3 Výchova mimo vyučování a volný čas v zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy

V těchto zařízeních výchova spočívá mimo vyučovací dobu. Poskytuje se dětem prostor pro odpočinek, rekreaci, zábavu a pro rozvoj zájmů. Tato zařízení nemohou zcela nahradit rodinné prostředí, ale snaží se co nejvíce přiblížit podmínkám rodinné výchovy. Prostory v zařízeních se podobají vybavení běžnému bytu. Výchovné skupiny bývají malé, a různorodé z hlediska věku a pohlaví. Pedagogickou práci zde vykonávají vychovatelé (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011).

Děti umístěné v dětském domově mohou navštěvovat různé druhy zájmových činností buď přímo v dětském domově, nebo v zájmových a sportovních organizacích. Pro děti, které nemohou trávit prázdniny u svých rodičů, je v domově zajištěna například činnost rekreačního, sportovního či turistického zaměření (Pávková, 2008).

Dětský domov se školou zajišťuje péči pro děti, u nichž se vyskytují závažné poruchy chování, nebo děti, které vyžadují výchovně léčebnou péči a nemohou proto být vzdělávány ve škole mimo domov (Pávková, 2008).

Diagnostické ústavy plní dle potřeb dítěte úkoly diagnostické, vzdělávací, terapeutické, výchovné, sociální a organizační (Pávková, 2008).

Ve výchovném ústavu probíhá volnočasová činnost přímo v ústavu. Základem převýchovného a výchovného působení je denní režim, který je stanoven (Pávková, 2008).

V ústavní péči bývá dítě svěřeno jednomu vychovateli a ten má pouze částečnou zodpovědnost za jeho vývoj a výchovu. Problémem často bývá obtížnost vytvoření trvalejšího citového vztahu dítěte k pečující osobě. Velkým problémem pro vývoj dětí v kolektivní ústavní výchově je chudost podnětu oproti běžnému životu v běžné rodině. „*Chybí jim modelové chování v běžné rodinné struktuře*“ (Fischer a kol., 2014, s. 234). Dalším problémem je ukončení trvání ústavní péče ve věku 18 let dítěte, jelikož po odchodu z ústavní péče může nastat doba velkých rizik ve smyslu sociálně patologického chování. Posláním ústavní péče je výchova a v případě poruch chování i jejich náprava (Fischer a kol., 2014).

2. CÍLE PRÁCE A METODIKA VÝZKUMU

2.1 Cíl práce

- 1) Zjistit, jaké volnočasové aktivity nabízejí zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy v Jihočeském kraji.
- 2) Zjistit, jak jsou volnočasové aktivity využívány klienty těchto zařízení.

2.2 Výzkumné otázky

- 1) Jaké volnočasové aktivity jsou zařízeními nabízeny?
- 2) Jaké aktivity jsou klienty nejvíce využívány?

2.3 Použitá metodika

V práci byl použit kvalitativní výzkum, metoda dotazování, forma polostrukturovaného rozhovoru.

Kvalitativní výzkum představuje intenzivní a delší kontakt se subjekty, které jsou předmětem výzkumu. Shromáždění kvalitativních dat je pomocí několika způsobů např. dotazování, pozorování a sběr dokumentů. Metoda dotazování zahrnuje různé typy rozhovorů, dotazníků, škál a testů. Tyto metody lze použít samostatně nebo kombinaci s jinými metodami (Hendl, 2005). Polostrukturovaný rozhovor je částečně řízený neboli rozhovor pomocí návodu. Tazatel si připraví pouze základní osnovu rozhovoru. Pořadí otázek, volba slov a formulace může být pozměněna, tazateli tak zůstává volnost přizpůsobovat formulace otázek podle situace (Hendl, 2005).

K získání potřebných dat jsem vedla s respondenty rozhovory, otázky jsem formulovala tak, abych získala přehled o volném čase a nabídce zájmových aktivit v zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy v Jihočeském kraji. Přehled otázek rozhovoru uvádím v Příloze č. 1.

2.4 Cílový soubor

V Jihočeském kraji se nachází 11 zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy.

- Výchovný ústav, SŠ a ŠJ v Jindřichově Hradci
- DDÚ, DDŠ, SVP, ZŠ a ŠJ Homole
- Dětský domov, Základní škola a Školní jídelna Radenín
- Dětský domov, Mateřská škola, Základní škola a Praktická škola Písek
- Dětský domov, Základní škola a Školní jídelna Žichovec
- Dětský domov a základní škola Horní Planá
- Dětský domov Zvíkovské Podhradí
- Dětský domov, ZŠ, Školní jídelna a Školní družina Volyně
- Dětský domov a Školní jídelna Boršov nad Vltavou
- MŠ, ZŠ a SŠ pro sluchově postižené České Budějovice
- Soukromý dětský domov Zbytiny – Koryto 32 s.r.o.

Za účelem výzkumu jsem oslovila formou e-mailu všechna výše uvedená zařízení, kde jsem popsala, o jaký výzkum se jedná. Spolupráci na výzkumné části mé bakalářské práce přislíbilo 8 zařízení. Zařízení, která na e-mail nereagovala, jsem oslovila telefonicky. Poté jsem si se všemi zařízeními telefonicky domluvila vhodný termín na rozhovor. Výzkumná část byla realizována od konce ledna do začátku března. Nakonec se mnou spolupracovalo 9 zařízení.

Respondenti, kteří se podíleli na výzkumu

R1	MŠ, ZŠ a SŠ pro sluchově postižené, České Budějovice.
R2	Dětský domov, ZŠ, Školní jídelna a Školní družina Volyně.
R3	Dětský domov a Školní jídelna Boršov nad Vltavou.
R4	Dětský domov a základní škola Horní Planá.
R5	Dětský domov, Základní škola a Školní jídelna Žichovec.
R6	Dětský domov, Mateřská škola, Základní škola a Praktická škola Písek.
R7	Dětský domov, Základní škola a Školní jídelna Radenín.
R8	DDÚ, DDŠ, SVP, ZŠ a ŠJ Homole.
R9	Výchovný ústav, SŠ a ŠJ v Jindřichově Hradci.

3. VÝSLEDKY

3.1 Výsledky analýzy webových stránek

V této kapitole uvádím stručnou charakteristiku zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy v Jihočeském kraji.

3.1.1 Výchovní ústav, střední škola a školní jídelna v Jindřichově Hradci

Výchovní ústav pečuje o dívky od 15 do 18 (19) let, které pro své zdravotní, tělesné a psychické onemocnění nemohou být umístěny v běžném výchovném ústavu. Kapacita zařízení je 36 lůžek. Samostatně jsou však ubytovány dívky, které mají uloženou ochrannou výchovu a dívky, které vyžadují zvýšenou péči. Ústav je dělen na dvě výchovná oddělení. První oddělení je pro dívky vyžadující výchovně léčebný režim a druhé oddělení je pro dívky s extrémními poruchami chování. Součástí zařízení je střední škola – odborné učiliště a praktická škola jednoletá a dvouletá a školní jídelna (www.vujh.skolniweb.cz).

V zařízení mají k dispozici pro sportovní potřeby lyže, kola, stůl pro stolní tenis, posilovací a relaxační přístroje v posilovně. V zařízení je možno využívat volnočasových činností a to sportovních akcí, turistiky, podporují se hudební a výtvarné činnosti. Dívkám jsou přístupné aktivity i z Domu dětí a mládeže a základní umělecké školy. Další zájmovou činností je návštěva kulturních akcí a památek (www.vujh.skolniweb.cz).

3.1.2 Dětský diagnostický ústav, dětský domov se školou, středisko výchovné péče, základní škola a školní jídelna Homole

Dětský diagnostický ústav je školské zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy a školským zařízením pro preventivně výchovnou péči s územní působností Jihočeský kraj a kraj Vysočina. Nejčastějšími důvody umístění dítěte do ústavu jsou poruchy chování a to zejména záškoláctví, agresivita, útky z domova, trestná činnost a užívání návykových látek (www.dduhomole.cz).

Do volnočasových aktivit byly zařazeny činnosti pohybové, sportovní i rekreační, dále výtvarné, rukodělné, pracovní, hudební, environmentální činnosti, multikulturní, společenská a rodinná výchova. Dále v rámci volnočasových aktivit mají děti možnost navštívit různé zajímavé akce, např. exkurze JETE Temelín, návštěvy divadel a kulturních památek. Zařízení pak nabízí dětem různé zájmové kroužky jako kroužek vaření, modelářský, kroužek sportovních aktivit. V DDÚ probíhá i mimoškolní činnost a v rámci letní prázdninové činnosti jsou organizovány dva rekreační pobyty mimo zařízení (www.dduhomole.cz).

Dětský domov se školou je jediným zařízením tohoto druhu v Jihočeském kraji. Umisťují se sem jak chlapci, tak dívky, které plní povinnou školní docházku. Součástí tohoto zařízení je i školní jídelna. Toto zařízení zahrnuje výuku v základní škole a část internátní pro mimoškolní činnosti. Výuka probíhá ve třídách a mimoškolní činnost poté ve výchovných skupinách (www.dduhomole.cz).

Pro mimoškolní aktivity slouží posilovna a počítačová učebna. Jsou organizovány o prázdninách i rekreační pobyty mimo zařízení. Do mimoškolních aktivit jsou zařazeny výchovné činnosti (pohybové aktivity – turistika, sport, výtvarné a rukodělné činnosti, pracovní, hudební, dopravní, environmentální a multikulturní výchova (www.dduhomole.cz)).

Středisko výchovné péče (dále jen SVP) má pracoviště v Českých Budějovicích, Českém Krumlově a Strakonících. Věnuje se především sekundární prevenci sociálně patologických jevů (www.dduhomole.cz).

SVP v Českých Budějovicích má ambulantní, stacionární a internátní oddělení. Středisko poskytuje služby dětem s rizikem poruch chování nebo již rozvinutými poruchami chování. Nabízí služby dětem a mladistvým, rodičům a pedagogům. Zaměřuje se na krizové situace dítěte, poruchy chování, na poradenství pro rodiče a na práci se školními kolektivy. Středisko však nabízí i diagnosticko-terapeutickou pomoc formou internátního pobytu a jeho doporučená doba je 2 měsíce (www.dduhomole.cz).

Děti, které jsou na internátním oddělení, se účastní volnočasových aktivit, ale absolvují i terapeutické aktivity. Volnočasové aktivity ve středisku jsou práce v keramické dílně, ruční práce, výtvarné činnosti, turistické a cyklistické výlety, plavání, bruslení, sportovní aktivity, poznávací aktivity a nácvik společenských her (www.dduhomole.cz).

SVP Český Krumlov poskytuje péči pouze ambulantně a to dětem a mládeži s rizikem, či s projevy chování a s negativními jevy v sociálním vývoji. Péče je zaměřena na odstranění či zmírnění vzniklých poruch. Činnostmi střediska je individuální a skupinová práce s dětmi, diagnostika, poradenství, ambulantní vedení klientů s poruchami chování, individuální, rodinná a skupinová psychoterapie, sociální prevence, víkendové a prázdninové pobyty, práce s kolektivem třídy, sociometrie třídy, besedy a přednášky a metodická podpora učitelů (www.dduhomole.cz).

SVP Strakonice je ambulantní školské poradenské a preventivně výchovné zařízení. Zaměřuje se na sekundární a terciární prevenci rizikového chování dětí a mládeže od 3 do 26 let. Zařízení poskytuje služby jako je rodinná terapie, rodinná konzultace, rodičovská skupina, individuální práce s rodičem, skupinová práce dětí a mládeže, psychologické vyšetření dětí a mládeže, pozorování ve škole a při mimoškolní výchově a individuální poradenství pro pedagogy (www.dduhomole.cz).

Základní škola poskytuje možnost vzdělávání žákům, kteří jsou umístění v DDÚ Homole, DDŠ Šindlovy Dvory a SVP České Budějovice (www.dduhomole.cz).

3.1.3 Dětský domov, Základní škola a Školní jídelna Radenín

V dětském domově žijí děti ve věku od 3 do 18 let, ale i starší, zletilé, které na základě smlouvy mohou být v domově až do 26 let, neboli po dobu studia. Kapacita dětského domova je 50 dětí. Většina dětí umístěných v domově je se zdravotním postižením. Dětský domov je tvořen 6 rodinnými skupinami po 6-8 dětech (www.ddradenin.cz).

Děti navštěvují volnočasové aktivity mimo zařízení především florbal, sborový zpěv, karate. Je zde možnost arteterapie a součástí je keramický kroužek. Vzhledem k postižení je dětem spíše poskytována terapeutická péče, např. logopedická a rehabilitační. Dětský domov se zúčastňuje i kulturních a sportovních akcí, které pořádá sám nebo jiné dětské domovy (www.ddradenin.cz).

3.1.4 Dětský domov, Mateřská škola, Základní škola a Praktická škola Písek

Dětský domov má kapacitu 48 dětí, které jsou rozděleny do 6 bytů. Děti z dětského domova navštěvují různé základní školy v okolí Písku. Některé děti navštěvují mateřskou školu, starší pak základní školu praktickou a přípravný stupeň základní školy speciální, které jsou součástí zařízení (www.ddaskoly.cz).

Volný čas děti tráví po návratu ze školy svými zálibami a zájmovými činnostmi. Děti mohou využívat aktivity i ve městě. Přímou v domově je k dispozici výtvarný ateliér s keramickou dílnou, dále je k dispozici sportovní vybavení na pobyty v přírodě, lyžařské, vodácké i cykloturistické (www.ddaskoly.cz).

3.1.5 Dětský domov, Základní škola a Školní jídelna Žichovec

Kapacita domova je 32 dětí. Součástí je i školní jídelna a základní škola praktická. Ostatní děti navštěvují základní školu v nedalekých Strunkovicích nad Blanicí. Do dětského domova přicházejí děti, které jsou velmi zanedbané, s výchovnými problémy, asociálním cítěním a trestnou činností. Přicházejí většinou až v období puberty, kdy rodinné prostředí selhalo. Domov má k dispozici venkovní hřiště, jediné co chybí je tělocvična (www.ddzichovec.cz).

Děti mají k dispozici různé pravidelné aktivity – fotbalový klub TJ Strunkovice, návštěva plaveckého bazénu, cykloturistika, dopravní výchova, zájmová dílna, keramika, hudební kroužek, kroužek dovedných rukou. Děti se také zúčastňují akcí, které jsou pořádané pro děti z DD (www.ddzichovec.cz).

3.1.6 Dětský domov a základní škola Horní Planá

V dětském domově žije 64 dětí ve dvou budovách. V domově se u dětí rozvíjí tělesné, duševní a citové schopnosti a sociální dovednosti. Děti jsou rozděleny do 8 skupin, kde mají svůj vlastní denní režim. Součástí zařízení je základní škola praktická a základní škola speciální. Některé děti se mohou vzdělávat v základní škole v Horní Plané. Učni a studenti dojíždějí na školy mimo zařízení a přes týden jsou ubytováni na internátech (www.detskydomovhp.cz).

V dětském domově je výchova zaměřena na přípravu pro samostatný život a na vstup do reálného světa dospělých. Dětský domov nabízí různé volnočasové aktivity jako je sportovní a pohybový kroužek, dramatický kroužek, stolní tenis, dopravní kroužek, taneční kroužek a plavecký kroužek. Dále se dětský domov zúčastňuje akcí pořádaných jinými dětskými domovy (www.detskydomovhp.cz).

3.1.7 Dětský domov Zvíkovské Podhradí

Jde o dětský domov rodinného typu se třemi rodinnými skupinami. Kapacita zařízení je 24 dětí. Děti navštěvují ZŠ v Milevsku a ZŠ v Záhoří u Písku a v dalších okolních městech, pokud se vzdělávají na středních školách. Volný čas mohou děti věnovat sportu, výtvarným činnostem a dalším volnočasovým aktivitám. Prázdniny tráví děti u moře, či na horách, na dětských táborech, domov pořádá i cyklistické výlety a výlety po okolí. Také mají možnost v obci navštěvovat bazén. Děti se zúčastňují výtvarných a dramatických soutěží (www.ddzvikov.com).

3.1.8 Dětský domov, Základní škola, Školní jídelna a Školní družina Volyně

Dětský domov zajišťuje ubytování, stravu a celodenní výchovu dětem. Kapacita zařízení je 40 dětí a 5 míst je zde pro okamžitou pomoc. Zařízení se snaží co nejkvalitněji připravit děti na samostatný život ve společnosti, dopřává dětem rozvoj jejich zájmů a aktivit a snaží se rozvíjet aktivity uvnitř domova, jako jsou keramický kroužek, arteterapeutické aktivity, výtvarná činnost. Děti mají možnost navštěvovat zájmové útvary v ZUŠ. Děti navštěvují i aktivity mimo domov, kterými jsou koncerty, divadlo, kino, exkurze, letní a zimní pobyty (www.ddssvolyne.cz).

3.1.9 Dětský domov a Školní jídelna Boršov nad Vltavou

Je to zařízení, které poskytuje celoroční nepřetržitý provoz s optimálními podmínkami pro výchovu a vzdělávání dětí od 3 do 18 let. Domov se stará o děti dle jejich individuálních potřeb. Kapacita domova je 32 dětí, které jsou ve 4 rodinných skupinách. Součástí je i školní jídelna. V zařízení jsou umístěny děti, o které se rodiče nedokážou postarat, nezajišťují jim zdravý vývoj a řádnou výchovu a zanedbávají školní vzdělávání. Dětský domov se nachází v blízkosti města České Budějovice, a proto může dětem nabídnout širší škálu zájmových, sportovních a společenských možností. (www.ddborsov.cz)

3.1.10 MŠ, ZŠ a SŠ pro sluchově postižené České Budějovice

Součástí tohoto zařízení je mateřská škola, základní škola, střední škola pro sluchově postižené, školní jídelna, školní družina, dětský domov, internát a SPC. V současné době je v dětském domově ubytováno 24 dětí, které jsou rozděleny do tří rodinných skupin (www.sluchpostcb.cz).

K využití volného času dětem slouží společenská místnost, kde si mohou sledovat televizi, vypracovávat úkoly, hrát společenské hry a provozovat ostatní zájmové činnosti. Pro zájmové činnosti má domov k dispozici výtvarný ateliér, hernu se stolním tenisem, šipky, stolní fotbal. Je zde i místnost určená pro dramatickou a hudební výchovu. Zařízení má k dispozici velkou zahradu, tělocvičnu a rekreační středisko v Radosticích u Trocnova. Prázdniny mají děti možnost trávit na pobytech letních či zimních (www.sluchpostcb.cz).

3.1.11 Soukromý dětský domov Zbytiny – Koryto 32 s.r.o.

Jedná se o soukromý dětský domov, který se nachází v okrese Prachatice – Zbytiny-Koryto ve své vlastní budově. Zřizovatelem je soukromník (www.skvelaskola.cz). Současná kapacita zařízení je 15 dětí. U zařízení je rozlehlá louka s rybníkem.

K pravidelným akcím zařízení patří pobyty v přírodě, turistika, cykloturistika, rybaření a lyžování. Děti se také zúčastňují různých kulturních a společenských akcí, soutěží a závodů. K dispozici zde mají děti bazén, hřiště, pískoviště, zákoutí s ohništěm, skleník a menší záhonky. Domov má dostatek náčiní jak pro zimní tak i letní aktivity – kola, lyže, brusle, potřeby pro stanování a rybaření (www.csicr.cz).

Zařízení nemá své internetové stránky, proto jsem čerpala ze stránek České školní inspekce ČR.

3.2 Výsledky rozhovorů

Otázka č. 1: Jaká je aktuální nabídka volnočasových aktivit v tomto školním roce? (2014/2015) Přehled odpovědí jednotlivých respondentů¹ uvádím v Tab. č. 1.

TAB. 1 VČ aktivity ve školním roce 2014/2015

	R1	R2	R3	R4	R5	R6	R7	R8	R9
Cizí jazyk	--	--	--	--	--	ano	--	--	--
Dopravní	ano	--	--	--	--	--	--	--	--
Dramatický	ano ²	--	--	ano	--	--	--	--	--
Hudební a taneční	--	--	--	ano	--	ano	ano	--	ano
Jiné	--	--	ano ³	--	ano ⁴	--	--	--	--
Keramický	ano	ano	ano	--	ano	ano	ano	--	ano
Rukodělný	--	ano ⁵	--	--	--	ano ⁶	ano ⁷	--	ano ⁸
Rybářský	ano	--	--	--	--	--	--	--	--
Sportovní	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano
Terapie	--	ano ⁹	--	--	--	ano ¹⁰	--	ano	ano ¹¹
Turistika/cykloturistika	--	--	ano	--	--	--	ano	ano	ano
Výtvarný	--	ano	ano	--	--	--	--	--	ano

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

¹ Označení jednotlivých respondentů je uvedeno v přehledu na str. 36.

² - kroužek pantomimy

³ - kroužek zdravého životního stylu

⁴ - sběr bylin, třídění odpadu, příprava na odchod z domova

⁵ - pedig

⁶ - výroba z korálků

⁷ - šití

⁸ - košíkářsko-pletenářský, tkalcovský

⁹ - arteterapie

¹⁰ - muzikoterapie

¹¹ - arteterapie, muzikoterapie

Nabídka volnočasových aktivit ve zkoumaných zařízeních je poměrně velká a pestrá. Vychází se především z toho, co mají zařízení k dispozici, dále záleží na vychovatelích, na co jsou právě oni zaměřeni. Sportovní kroužek mají všechna zařízení, jelikož jejich součástí je tělocvična nebo venkovní hřiště, většina zařízení vlastní i svou keramickou dílnu. Dětem se vždy na začátku školního roku nabídnou aktivity a je na nich, co si vyberou. Do žádné aktivity nejsou nuceny, jen je podmínkou si alespoň 1 vybrat.

Otázka č. 2: O kterou volnočasovou aktivitu je největší zájem? Přehled odpovědí uveden v Tab. č. 2.

Z nabízených kroužků zařízení je především zájem o sport, konkrétně u chlapců fotbal. U dívek je největší zájem o keramiku. Ale více než kroužky zajímá děti televize nebo počítač a samostatné vycházky. Nebývá časté, že by děti samy chodily za vychovateli, že chtějí tu či onu volnočasovou aktivitu.

TAB. 2 Zájem o aktivity

	R1	R2	R3	R4	R5	R6	R7	R8	R9
Bez zájmu						X			
Keramika	X	X			X		X		
Košikářství									X
Sport	X	X		X	X		X		X
Tanec			X	X					
TV, počítač					X	X	X		
Vycházky				X	X			X	

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Otázka č. 3: Jak jsou volnočasové aktivity organizovány? (Kolik hodin týdně probíhají a v jakém čase?) Přehled je uveden v Tab. č. 3.

TAB. 3 Organizace VČ aktivit

Respondent	Typ aktivity	Čas	Frekvence
R1	Pantomima	Večer	1 krát týdně
	Ostatní kroužky	Odpoledne	
R2	Keramika	4 hodiny	1 krát týdně
	Pedig		2 krát týdně
	Fotbal	dle oddílu	2 krát týdně
	Arteterapie	2 hodiny	1 krát týdně
R3	Mimo zařízení	1,5 hodiny	1-2 krát týdně
	V zařízení	-----	1 krát týdně
R4	Kroužky	Odpoledne	Dle rozvrhu dětí
R5	Fotbal	-----	2-3 krát týdně,
	Keramika	-----	2 krát týdně
	Sportovní	-----	4 krát týdně
R6	Anglický jazyk	3 hodiny	1 krát týdně
	Halové sporty	-----	
	Ostatní	-----	
R7	Všechny kroužky	1 – 2 hodiny	1 krát týdně
R8	Terapie	-----	1 krát týdně
	Osobní volný čas	Večer	Každý den
	Pobyt venku	Odpoledne	
R9	Terapie	-----	Čtvrtek
	Kroužky	Odpoledne	1 krát týdně

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Aktivity v zařízeních probíhají většinou 1-2 krát týdně a aktivity mimo zařízení probíhají dle klubu a jejich rozvrhu. Časově jsou aktivity odpoledne a to vždy 1-2 hodiny.

Otázka č. 4: Je ještě něco, co byste chtěl dodat, např. ohledně financování kroužků?

V Tab. č. 3 je uvedeno, zda jsou kroužky placené nebo ne. Ohledně financování aktivit se zmínilo pouze pár respondentů.

Z tabulky vyplývá, že kroužky, které zřizují sama zařízení, jsou pro všechny děti zdarma, protože je vedou vychovatelé, nebo dojíždí dobrovolníci, kteří s aktivitami pomáhají. Kroužky mimo zařízení jsou placené a většina zařízení je platí na půl roku, nebo rok dopředu, s čímž moc nesouhlasí, protože děti někdy kroužek ani nedochodí a peníze se nevrací.

TAB. 4 Financování aktivit

Respondent	Aktivity v zařízení	Aktivity mimo zařízení
R1	Zdarma	placené
R2	Zdarma	---
R3	---	placené
R4	---	placené
R5	Zdarma	---
R6	zdarma, dojíždí dobrovolníci	placené
R7	Zdarma	placené
R8	Zdarma	---
R9	Zdarma	placené

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Otázka č. 5: Jsou volnočasové aktivity (VČ) rozděleny dle věkové kategorie, nebo aktivity navštěvují všechny věkové kategorie? Přehled uveden v Tab. č. 5.

TAB. 5 VČ aktivity – dle věkové kategorie

Respondent	Rozdělení aktivit
R1	Ne
R2	Ano
R3	Stolní tenis a cykloturistika – ano
R4	Ne
R5	Dle věku a dle pohlaví
R6	Mladší a starší
R7	Ano – mladší, starší
R8	Ne
R9	Ne

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Pouze některá zařízení rozdělují aktivity dle věku na mladší a starší děti, např. cykloturistika. Mladší děti by nestačily starším. Ostatní zařízení mají aktivity pro všechny věkové kategorie dohromady a nerozdělují je a při aktivitách přihlížejí k věku dětí.

Otázka č. 6: Kolik pracovníků je při volnočasových aktivitách? Přehled pracovníků je uveden v Tab. č. 6.

TAB. 6 Počet pracovníků při aktivitách

Respondent	Počet pracovníků
R1	2 – z důvodu komunikace s dětmi
R2	1
R3	1
R4	4
R5	1 – vychovatelka
R6	1
R7	1, na keramiku 2
R8	1-2
R9	1, při sportu 2-3 podle počtu dětí

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

V zařízení je to vždy po 1 pracovníkovi (vychovateli) a mimo zařízení záleží na klubu a vykonávané aktivitě. Při sportu jsou to většinou 2 pracovníci z důvodu bezpečnosti. Dále také záleží na počtu dětí v jednotlivém kroužku.

Otázka č. 7: Jsou k dispozici i aktivity mimo zařízení? Které to jsou? Přehled aktivit uveden v Tab. č. 7.

Co se týče aktivit mimo zařízení, tak jde především o spolupráci sportovních oddílů či nabídek z domu dětí a mládeže. Nejvíce však záleží na umístění zařízení, pokud je umístěno blíže velkému městu, nabídek a možností je více. Pokud mají děti zájem o aktivitu mimo zařízení, jde pouze o domluvu klubu a zařízení. Většina zařízení se snaží dětem vyhovět, pokud je to v rámci možností a finančně dostupné.

TAB. 7 Aktivity mimo zařízení

Respondent	Typ volnočasové aktivity
R1	Florbal, tanec
R2	Kopaná, členství v Junáku
R3	Kroužky DDM, kroužek v jazykové škole, členství v SK Včelná, FK Boršov, florbalový klub Štíři ČB
R4	Členství v TJ Smrčina, spolupráce se ZUŠ
R5	Fotbal, gymnastika
R6	Florbal, házená, modelářský kroužek
R7	Florbal, jazykový kroužek
R8	Sportovní – in-line brusle, kolo, turistika
R9	Tanec, zpěv, výlety po památkách, návštěva kina, divadla, akce města

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Otázka č. 8: Pokud aktivity probíhají mimo zařízení, jaké podmínky jsou pro děti stanoveny? Přehled podmínek neboli omezení uvádím v Tab. č. 8.

TAB. 8 Podmínky u aktivit

Respondent	Podmínky
R1	Účast
R2	Docházka
R3	Důslednost, včasný návrat
R4	Včasný návrat
R5	Dohled nad dětmi
R6	Docházka
R7	Docházka.
R8	Stanoven denní režim, vnitřní řád
R9	Dohled nad dětmi

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Nejdůležitějšími podmínkami jsou pravidelná účast, docházka a především včasný návrat z kroužku. Některá zařízení platí kroužky na půl roku dopředu, proto požadují po

dětech, aby půl rok dochodily. Jinak při aktivitách k útekům nedochází, děje se tak v případech, kdy si dítě chce prodloužit pobyt v rodině, ale útky časté nejsou.

Otázka č. 9: Zjišťujete, s čím děti do zařízení přicházejí (jaké měly předchozí zájmy) a upravujete na základě toho nabídku volnočasových aktivit? Přehled předchozích zájmů uvádím v Tab. č. 9.

TAB. 9 S čím děti přichází do zařízení (předchozí zájmy dětí)

Respondent	Předchozí zájmy
R1	Bez zájmů
R2	Bez předchozích zájmů
R3	1 dívka zpívala v Jitřence – zpívá dále
R4	Nezodpovězeno
R5	1 dívka dělala karate – dělá nadále
R6	Bez předchozích zájmů
R7	Bez předchozích zájmů
R8	Děti žádné zájmy pomalu nemají
R9	Pokud mají děti zájem – snaha vyhovět

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Volnočasové aktivity se příliš nemění, zařízení vychází z toho, co v jejich regionu je a co vše mají k dispozici a jak jsou zaměřeni pracovníci. Dříve vědělo zařízení o dětech z diagnostického ústavu dost věcí, od změny nového občanského zákoníku neví o dětech pomalu nic. Většina dětí přichází do zařízení bez zájmu. Pokud však dítě dříve do nějakého kroužku chodilo a je to v rámci možností zařízení, snaží se dětem vyhovět.

Otázka č. 10: Co se děje v případě porušení podmínek? Přehled omezení uvádím v Tab. č. 10.

V případě porušení podmínek se může dítěti snížit kapesné, podle zákona však nejméně o 1/3, dále je to omezení individuálních vycházek, televize a počítače. Největším trestem je však omezení individuálních vycházek. Omezení pak může podle závažnosti porušení trvat den či více dní.

TAB. 10 Omezení v případě porušení podmínek

Respondent	Typ omezení
R1	Vycházky Akce Snížení kapesného
R2	Př. Na fotbale – nejedou na zápas
R3	Vycházky
R4	Zákaz PC, televize
R5	Snížení kapesného zákaz televize, PC zákaz vycházek
R6	Zákaz vycházek Snížení kapesného
R7	Omezení osobního volna Omezení vycházek
R8	Omezení některé činnosti Snížení kapesného Zákaz nějaké atraktivní akce
R9	Zákaz individuálních vycházek Zákaz atraktivních činností (divadla, kina)

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Otázka č. 11: Jsou zde nějaké aktivity, o které mají děti zájem, ale nemohou být uskutečňovány? (Které to např. jsou?) Přehled aktivit uvádím v Tab. č. 11.

Zájem o aktivitu je pouze chvilkový. Děti si vymyslí nějakou aktivitu, o kterou by měly zájem. Ze začátku to všechny velmi baví, ale postupně zájem upadá. Dnešní zájem dětí je spíše krátkodobý, u ničeho dlouho nevydrží. Pokud má dítě zájem, vychovatelé se snaží dětem co nejvíce vyhovět, po zkušenostech je však vidět, že zájem o aktivitu je opravdu jen na chvíli. Největší zájem dětí je především kouření a počítač resp. sociální síť.

TAB. 11 Zájem o aktivity, které nemohou být uskutečněny

Respondent	Aktivity
R1	Pokud má dítě zájem, snaha dopřát co nejvíce.
R2	O řidičský průkaz než o kroužek.
R3	Zájem spíše o zvíře.
R4	Hokej – není zde zimní stadion.
R5	Hip hop, posilovna.
R6	Pokud je to možné - snaha dopřát dětem co nejvíce.
R7	Není o aktivity takový zájem.
R8	Děti žádné zájmy nemají. Jediným zájmem je kouření a počítač.
R9	Dnes není zájem dlouhodobý. U ničeho dlouho nevydrží.

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Otázka č. 12: Jaké volnočasové aktivity probíhají o letních prázdninách? Přehled aktivit o prázdninách uvádím v Tab. č. 12.

Pokud je to možné, většina dětí jede domů do rodin buď na 14 dní či měsíc, někdy i celé prázdniny. Pro děti, které zůstávají v zařízení, připravují tety program v podobě jednodenních výletů a akcí. Některá zařízení vyjíždí se všemi dětmi mimo areál na týden až 14 dní. A děti, které mají zájem, jezdí na dětské letní tábory.

TAB. 12 VČ aktivity o letních prázdninách

Respondent	Aktivity o prázdninách
R1	Většina dětí jezdí domů do rodin. Prázdniny v Radosticích u Trocnova Výlety
R2	Některé děti jedou domů do rodin. Výlet na týden mimo zařízení Týden – 14 dní letní tábory pro děti
R3	Některé děti jsou v lázních. Děti, které mohou, posíláme do rodin. Letní tábory a pobytové výlety.
R4	Letní pobyty mimo DD. Letní tábory pro děti.
R5	Část dětí odjíždí do rodin. Ostatním dětem se věnují vychovatelé. Výlety
R6	Většina dětí jezdí domů. Letní tábory pro děti Pobytové akce Týden celý DD mimo zařízení
R7	Děti, které mohou, jsou v rodinách. Pobyty vychovatelů s dětmi Pro děti v DD – vychovatelé vymýšlí program
R8	Děti jezdí domů do rodin Týdenní nebo víkendové pobyty Jednodenní výlety
R9	Děti jezdí domů do rodin Děti zůstávající v zařízení chodí více ven. Týdenní pobyt nebo dětské letní tábory.

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015.

Otázka č. 13: Jak vypadá volný čas dětí? Kolik hodin mají volnočasové aktivity organizované a neorganizované? Přehled dne dětí uvádím v tabulce č. 13.

Do odpoledního programu jsou zařazeny kroužky a individuální vycházky dětí. Po večeri mají děti většinou své osobní volno, kdy sledují třeba televizi či počítač. Víkend bývá volnější, některé děti jsou doma u rodičů a ty které zůstávají, těm se věnují tety anebo mají děti více osobního volna. V podstatě víkend probíhá podobně jako v běžných rodinách. Většinou tyto děti zažijí mnohem více aktivit než děti v běžných rodinách. Kteří rodiče vezmou děti o víkendu na výlet či nějakou akci?

TAB. 13 Volný čas dětí

	Dopoledne	Odpoledne	Večer	Víkend
R1	Škola	Vycházka Kroužky Úklid	Osobní volno	Výlety Volné hry dětí Sport
R2	Škola	Kroužky	1,5 hodina osobní volno	Výlety Akce
R3	Škola	Kroužky Příprava do školy Učení	Osobní volno	-----
R4	Škola	Kroužky	3 hodiny os. volno	5 hodin osobní volno
R5	Škola	Úkoly Příprava do školy Vycházky	1,5 hodin čas pro sebe	Tety vymýšlí program Návštěva rodičů
R6	Škola	Příprava do školy Vycházky Kroužky	Stolní hry Volný čas dětí – počítač, TV	-----
R7	Škola	Příprava do školy Volné hry dětí Vycházky	Sledování TV Počítač	-----
R8	Škola	Terapie Činnost s vychovateli Pobyt venku	Volný čas dětí	-----
R9	Škola	Samostatné vycházky Kroužky	Úklid Příprava do školy 2 hodiny os. volno	-----

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Otázka č. 14: Setkáváte se s jinými zařízeními, nebo pořádáte pro ostatní nějakou akci?
Přehled společných setkání a pořádání akcí uvádím v Tab. č. 14.

TAB. 14 Spolupráce s jinými zařízeními ústavní a ochranné výchovy a akce pořádané zařízením

Respondent	Akce, kterých se účastní	Akce, které pořádají
R1	Zúčastňují se sportovních akcí.	Nepořádají akce. Zapojení se do akcí města
R2	Zúčastňují se, ale neuvedli je.	Organizátor MISS DD.
R3	Setkávání na: -DD Cupu, - akci Babí léto	Pořádají Nejlepší koncert.
R4	Setkávání se na: -akci Babí léto -Nejlepší koncert	-----
R5	Setkávají se na: - sportovních akcích, - akci „Vltava žije“ - módních přehlídkách - na nadaci Terezy Maxové - na DD Cupu	Pořádají Babí léto.
R6	Setkávání na: -DD Cup -atletické závody	Dříve pořadatelé, nyní ne.
R7	Setkávání na: -sportovních akcí -olympiádách -Pobyty pro více DD	Nepořádají.
R8	DDŠ se zúčastňuje všech akcí. DDÚ - ne	Pořádají zimní olympiádu.
R9	Setkávání na: -zimních a letních olympiádách ústavů -celostátních sportovních her -biatlonu	Pořádají: -florbalový turnaj -turnaj v minikopané -jarmark

Zdroj: Vlastní výzkum, 2015

Většina zařízení pořádá nějakou akci pro ostatní jak z Jihočeského kraje, tak i z ostatních krajů. Jedná se především o akce sportovní např. DD Cup a akce, které mají svou tradici jako je Nejlepší koncert či Babí léto. Zajímavou otázkou jednoho respondenta bylo, zda by se tyto děti z ústavní a ochranné výchovy neměly zúčastňovat sportovních soutěží i běžné populace a tzv. netočily se jen v kruhu ústavní výchovy.

4. DISKUZE

Z výzkumu vyplývá, že zařízení nabízejí mnoho volnočasových aktivit jak uvnitř či mimo zařízení. Na začátku školního roku vždy dětem nabídnou různé aktivity a je na dětech, co si vyberou. Děti do ničeho nenutí, podmínkou však je vybrání si alespoň jedné aktivity. Respondenti však uvádějí, že není pravidlem, že by samy děti za nimi chodily, že chtějí tu či onu volnočasovou aktivitu. Většinou jsou pasivní, bez zájmu. Je to způsobeno tím, že v rodině, ze které do zařízení přišly, jsou rodiče, kteří jsou např. též bez zájmu. Ztotožňuji se tedy s tvrzením Pávkové (2008), že děti nemají dostatek zkušeností se orientovat ve všech oblastech zájmových činností a potřebují tak vedení. Podmínkou však je, že dítě nesmí být nuceno do činnosti.

Na základě výzkumu souhlasím i s názorem Pávkové (2008), že rodiče jsou pro děti vzorem a rodiny, které neplní výchovnou funkci dobře, se vyznačují nezájmem o to, jak jejich dítě tráví volný čas. Z mých zjištění vyplynulo, že děti, které přijdou do zařízení, jsou z rodin, které se o ně např. nestarají nebo nemohou. Proto dětem nemohou dopřát kroužek, nebo se zajímají pouze o sebe a ne o volný čas dětí. Děti tak přicházejí bez zájmů, jelikož jsou i rodiče bez zájmů. Děti vyhledávají party kamarádů, většinou problémové a jediné co potom v zařízení chtějí, je individuální vycházka, odejít mimo areál zařízení a jít si zakouřit.

Houfbauer (2004) uvádí, že mladí lidé neumí využít svůj volný čas. Dle výzkumu konstatuji, že místo toho, aby se děti věnovaly nějaké rozumné aktivitě, posadí se k televizi či počítači. V zařízení mají však možnost televize či počítače pouze v době osobního volna. Zařízení z mého výzkumu se hodně zaměřují na pobyt dětí venku, což je nejčastěji realizováno formou společných či samostatných vycházek do okolí daného zařízení. Jak uvedli respondenti, jejich klienti se o vybranou volnočasovou aktivitu zajímají spíše krátkodobě, ze začátku je to i baví, postupně však jejich zájem opadá a děti dají přednost samostatným vycházkám. Mohu toto porovnat s dětmi z mého florbalového oddílu. Ze začátku jsou všechny nadšené, velmi je to baví, postupně však přestávají na tréninky docházet, protože po nich chceme, aby na tréninky docházely pravidelně a aktivně trénovaly, na což nejsou zvyklé a v řadě případů k tomu nejsou

z domova vedené. To samé se děje na příměstských táborech. Chceme po dětech například, aby běhaly, ale na to nejsou zvyklé, jediné co by chtěly je sednout si k mobilu či počítači.

Ztotožňuji i s názorem Bocana (2012), že čím lépe je rodina socioekonomicky či vzdělanostně situována, tím spíše tráví děti volný čas s rodiči, prarodiči, či sourozenci. Děti ze špatně situovaných rodin tráví téměř dvakrát více volného času samy a to se týká především dětí z ústavní péče. Protože rodiče ze špatně funkční rodiny mají daleko menší vliv na způsoby trávení volného času svých dětí. Jak je vidět z výzkumu, děti, které přišly do zařízení, žádné předchozí zájmy neměly, a když ano, bylo jich opravdu velmi málo. Spíše, než že trávily čas samy, se dostaly do nežádoucí vrstevnické skupiny, s kterou nastávají problémy, především v závislosti na drogách. Rodiče se zajímají více o sebe, než o zájmy dětí.

Souhlasím Hájkem, Houfbauerem a Pávkovou (2011), že v zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy se poskytuje dětem prostor pro odpočinek, rekreaci, zábavu a pro rozvoj zájmů. Tato zařízení nenahradí rodinné prostředí, ale snaží se mu co nejvíce přiblížit. Prostory zařízení se podobají vybavením běžnému bytu a rodinné či výchovné skupiny bývají malé. Z výzkumu vyplývá, že děti po škole mají možnost samostatné vycházky, přípravy do školy a kroužku. Po večeři je většinou čeká jejich osobní volno, které tráví po svém. Víkendy bývají volnější a děti nejsou pod takovým dohledem. Vychovatelé pro děti, které zůstanou v zařízení, připravují pestrý program. Dokonce i program plný akcí, zábavy a výletů, a to dnešní děti v běžných rodinách úplně nezažijí. Kteří rodiče, vezmou o víkendu své děti na výlet nebo na nějakou akci?

Stejně jako Pávková (2008), mohu potvrdit, že děti umístěné v dětských domovech mohou navštěvovat různé druhy zájmových činností jak v zařízení tak i mimo něj. Samozřejmě záleží na okolí, co se v blízkosti domova nachází a jaké jsou v okolí organizace. Poté už je to pouze na domluvě s organizací či klubem. V případě, že děti nemohou letní prázdniny trávit ve svých rodinách, mají pro ně vychovatelé připravený program. Program spočívá v různých jednodenních výletech, týdenních nebo delších pobytech mimo domov či v pobytu na dětských táborech.

Pávková (2008) uvádí, že v diagnostickém ústavu se plní dle potřeb dítěte úkoly diagnostické, vzdělávací, terapeutické a výchovné. Z výzkumu vyplývá, že v tomto zařízení jde spíše o diagnostické a terapeutické úkoly. Volnočasové aktivity toto zařízení nenabízí tak pestré. Rozhodně mají však děti možnost volného času podle sebe. Nejvíce však chtějí, aby děti po škole chodily ven. V tomto zařízení je stanoven denní režim, který se musí dodržovat. A na trávení volného času se především podílí vychovatelé. Především se s dětmi ale pracuje v rámci terapií.

Pávková (2008) konstatuje, že ve výchovném ústavu probíhá volnočasová činnost přímo v zařízení. S tímto bych tak úplně nesouhlasila, z výzkumu vychází, že Výchovný ústav, SŠ a ŠJ v Jindřichově Hradci je zařízení tzv. výchovně léčebného charakteru. Dle mých zjištění mohou děvčata docházet i na aktivity mimo zařízení, dokonce chodí samostatně na vycházky do města. Samozřejmě záleží na diagnóze, se kterou dívky do zařízení přicházejí. Najdeme zde dívky, které drogově experimentují, jsou mentálně postižené či psychiatricky medikované. Děvčata běžně navštěvují kino, divadlo či různé památky a zúčastňují se i akcí pořádaných městem. Jeden den v týdnu mají vyhrazený pouze na terapie.

Z mých výsledků tedy vyplývá, že nabídka zařízení ústavní a ochranné výchovy v Jihočeském kraji je velmi bohatá a je snaha dětem vyhovět. Nejvíce navštěvovanými aktivitami jsou sportovní akce a keramika.

5. ZÁVĚR

Volný čas nás provází po celý život a to jak se v dětství či mládí s ním naučíme hospodařit, se pak odrazí v produktivním věku, kdy díky zaměstnání a dalším povinnostem máme volného času méně než v dětství. Proto je důležité jaký základ v této oblasti nám dali rodiče. V životě dětí a mládeže v současné době mají významné místo aktivity, spojené s informačními technologiemi. Dnes tedy zabírá velkou část dne neorganizovaný volný čas. V zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy se snaží podobat se co nejvíce rodinnému prostředí a snaží se dětem dát co nejvíce.

V teoretické části jsem se zabývala ústavní a ochrannou výchovou, jak se děti mohou dostat do těchto zařízení, stručně popisují jednotlivá zařízení a poruchy chování, pojem volný čas a volný čas v zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy a v poslední kapitole popisuje jednotlivá zařízení v Jihočeském kraji.

Výzkum jsem prováděla v zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy v Jihočeském kraji, kde jsem se snažila zjistit, jaké volnočasové aktivity nabízejí a jaké možnosti volnočasových aktivit mají i mimo zařízení.

Ze získaných údajů je zřejmé, že pokud klient má opravdu zájem o některou aktivitu mimo zařízení, snaží se mu vyhovět. Je ale zřejmé, že se tak neděje často a takovýchto klientů je velmi málo, většinou jsou to klienti, kteří v předchozí době nějaký zájem měli. Nejdůležitější však je umístění zařízení, čím blíže je velkému městu, tím více je nabídek volnočasových aktivit.

Největším problémem je asi financování aktivit. Kroužky se platí na půl roku či rok dopředu a s ubývajícím zájmem dětí peníze propadají. Někteří respondenti však odpověděli, že po klientech chtějí alespoň ten půl rok dochodit, aby peníze nepropadly. Tento problém bych se snažila řešit domluvou s danou organizací, zda by nebylo možné platit kroužky např. měsíčně.

Jedna zajímavá otázka několika respondentů byla ohledně sportovních soutěží mezi zařízeními. Zda by nebylo například vhodné se zúčastňovat sportovních soutěží běžné populace, aby klienti nebyli uzavřeni pouze v kruhu ústavní a ochranné výchovy. Jako námět pro další výzkum uvádím tedy téma, zda by nebylo vhodné zařadit zařízení pro

výkon ústavní a ochranné výchovy do běžných sportovních soutěží pro DDM či základní školy.

Myslím si, že výsledky mého výzkumu by mohly posloužit jako informační zdroj pro zařízení ochranné a ústavní výchovy. Stejně tak by mohly posloužit pro veřejnost a především pro studenty speciální pedagogiky. Využití by zde ale mohli nalézt i pedagogové zabývající se poruchami chování.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Monografie

BOCAN, Miroslav, a kol. 2012. *Děti v ringu dnešního světa. Hodnotové orientace dětí ve věku 6-15 let.* Vyd.1. Praha: Národní institut dětí a mládeže MŠMT, zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a školské zařízení pro zájmové vzdělávání.

ISBN 978-80-87449-24-0. Dostupné z:

<http://www.nidm.cz/userfiles/file/KPZ/vystupy/01-vyzkumy/deti-v-ringu-dnesniho-sveta.pdf>

ČAPEK, Robert. 2014. *Odměny a tresty ve školní praxi.* Vyd.2. Praha: Grada, 186 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-802-4746-395.

FISCHER, Slavomil, ŠKODA, Jiří, SVOBODA, Zdeněk, ZILCHER, Ladislav. 2014. *Speciální pedagogika. Edukace a rozvoj osob se specifickými potřebami v oblasti somatické, psychické a sociální.* Praha: TRITON, 299 s. ISBN 978-80-7387-792-7.

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. 2011. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času.* Vyd.2. Praha: Portál, 239 s. ISBN 978-80-262-0030-7.

HENDL, Jan. 2005. *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace.* Vyd.1. Praha: Portál, 408 s. ISBN 80-7367-040-2.

HOFBAUER, Břetislav. 2004. *Děti, mládež a volný čas.* Vyd.1. Praha: Portál, 176 s. ISBN 80-717-8927-5.

JANKŮ, Kateřina. 2009. *Dítě s poruchou chování a emocí.* Vyd.1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 80 s. ISBN 978-807-3687-649.

KALEJA, Martin. 2013. *Etopedická propedeutika v inkluzivní speciální pedagogice*. Vyd.2. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 264 s. Učebnice (UP Olomouc). ISBN 978-807-4643-965.

KOLÁŘ, Michal. 2011. *Nová cesta k léčbě šikany*. Vyd.1. Praha: Portál, 332 s. ISBN 978-807-3678-715.

KOUKOLÍK, František a Jana DRTILOVÁ. 2008. *Vzpouza deprivantů: nestvůry, nástroje, obrana*. Nové, přeprac. vyd. Praha: Galén, 327 s. ISBN 978-807-4921-209.

KYRIACOU, Chris. 2005. *Řešení výchovných problémů ve škole*. Vyd.1. Překlad Dagmar Tomková. Praha: Portál, 151 s. Pedagogická praxe. ISBN 80-717-8945-3.

MARTÍNEK, Zdeněk. 2009. *Agresivita a kriminalita školní mládeže: druhy agresí, přístupy k agresivnímu chování, poruchy chování, šikana*. Vyd.1. Praha: Grada, 152 s. ISBN 978-802-4723-105.

MIOVSKÝ, Michal, SKÁCELOVÁ, Lenka, ZAPLETALOVÁ, Jana a kol. 2010. *Primární prevence rizikového chování ve školství*. Vyd.1. Praha: Sdružení SCAN, Univerzita Karlova v Praze & Togga. ISBN 978-80-87258-47-7. Dostupné z: <http://www.adiktologie.cz/cz/articles/detail/17/2670/Primarni-prevence-rizikoveho-chovani-ve-skolstvi>

NÝVLTOVÁ, Václava. 2008. *Psychopatologie pro speciální pedagogy*. Vyd.1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského. ISBN 978-808-6723-488.

PÁVKOVÁ, Jiřina ET AL. 2008. *Pedagogika volného času*. Vyd.3. Praha: Portál, 231 s. ISBN 978-80-7367-423-6.

PROCHÁZKA, Miroslav. 2012. *Sociální pedagogika*. Vyd.1. Praha: Grada, 203 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-802-4734-705.

PRŮCHA, Jan. 2009. *Pedagogická encyklopedie*. Vyd.1. Praha: Portál, 935 s. ISBN 978-80-7367-546-2.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. 2013. *Pedagogický slovník*. Vyd.7. Praha: Portál, 395 s. ISBN 978-80-262-0403-9.

RENOTIÉROVÁ, Marie, Libuše LUDÍKOVÁ a kol. 2006. *Speciální pedagogika*. Vyd.4. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 395 s. ISBN 80-244-1475-9.

ŘÍČAN, Pavel a Pavlína JANOŠOVÁ. 2010. *Jak na šikanu*. Vyd.1. Praha: Grada, 155 s. ISBN 978-802-4729-916.

SOBOTKOVÁ, Veronika. 2014. *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*. Vyd.1. Praha: Grada, 147 s. Psyché (Grada). ISBN 978-802-4740-423.

SLOWÍK, Josef. 2007. *Speciální pedagogika*. Vyd.1. Praha: Grada, 160 s. ISBN 978-80-247-1733-3.

VÁGNEROVÁ, Marie. 2008. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd.4. Praha: Portál, 870 s. ISBN 978-80-7367-414-4.

VÁGNEROVÁ, Marie. 2005. *Školní poradenská psychologie pro pedagogy*. Praha: Karolinum, 430 s. ISBN 80-246-1074-4.

VALENTA, Milan. 2014. *Přehled speciální pedagogiky: rámcové kompendium oboru*. Vyd.1. Praha: Portál, 269 s. ISBN 978-802-6206-026.

VÍTKOVÁ, Marie. 2004. *Integrativní speciální pedagogika: integrace školní a sociální*. Vyd.2. Brno: Paido, 463 s. ISBN 80-731-5071-9.

VOJTOVÁ, Věra. 2008A. *Kapitoly z etopedie I. Přístupy k poruchám emocí a chování v současnosti*. Vyd.2. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-4573-6.

VOJTOVÁ, Věra. 2008B. *Úvod do etopedie. Texty k distančnímu vzdělávání*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-7315-166-9.

Webové stránky

ČESKO. Zákon č. 109/2002 Sb.: zákon o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2002. Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/legislativa/2002_109.pdf

ČESKO. Zákon č. 218/2003 Sb.: zákon o soudnictví ve věcech mládeže. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2003. Dostupné z: <http://www.pracepropravniky.cz./zakony/zakon-o-soudnictvi-ve-vecech-mladeze>

ČESKO. Zákon č. 292/2013 Sb.: zákon o zvláštních řízeních soudních. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2013. Dostupné z: <http://www.sbirka.cz/POSL4TYD/NOVE/13-292.htm>

ČESKO. Zákon č. 89/2012 Sb.: nový občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2012. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89#cast2>

Česká školní inspekce. *Registr inspekčních zpráv. Soukromý dětský domov Zbytiny-Koryto 32 s.r.o., Koryto 32, Prachatice, 25164210*. [online]. ©2011-12 [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: <http://zpravy.csicr.cz/upload/2005000105.pdf>

DD a ŠJ Boršov nad Vltavou. *Dětský domov a školní jídelna Boršov nad Vltavou. O nás.* [online]. ©2011-12 [cit. 2014-11-23]. Dostupné z: <http://www.ddborsov.cz/o-nas>

DD a ZŠ Horní Planá. *Dětský domov a základní škola Horní Planá. Úvod.* [online]. [cit. 2014-11-24]. Dostupné z: <http://www.detskydomovhp.cz/index.php/uvod.html>

DD Koryto. *Soukromý dětský domov Zbytiny-Koryto 32 s.r.o.* [online]. [cit. 2014-11-24]. Dostupné z: <http://www.edb.cz/firma-338248-soukromy-detsky-domov-zbytiny-koryto-32>

DD, MŠ, ZŠ a Praktická škola Písek. *Dětský domov - Informace* [online]. [cit. 2014-11-23]. Dostupné z: http://www.ddaskoly.cz/detsky-domov-informace-c-68_76.html

DD Radeníň. *Dětský domov. Nový domov pro děti.* [online]. ©2014 [cit. 2014-11-24]. Dostupné z: <http://www.detsky-domov-radenin.cz/>

DD, ZŠ, ŠJ a ŠD Volyně. *Dětský domov, základní škola, školní jídelna a školní družina Volyně. Výroční zpráva 2012/2013.* [online]. [cit. 2014-11-23]. Dostupné z: <http://www.ddssvolyne.cz/dokumenty.htm>

DD Zvíkovské Podhradí. *Dětský domo Zvíkovské podhradí. Naše činnost.* [online]. ©2004-2013 [cit. 2014-11-24]. Dostupné z: <http://www.ddzvikov.com/cz/?p=onas/cinnost.html>

DD, ZŠ a ŠJ Žichovec. *Dětský domov, základní škola a školní jídelna Žichovec. Výroční zpráva 2013/2014.* [online]. ©2014 [cit. 2014-11-24]. Dostupné z: <http://www.ddzichovec.cz/index.php/dokumenty>

DDÚ, DDŠ, SVP, ZŠ a ŠJ Homole. *Dětský diagnostický ústav Homole.* [online]. ©2014 [cit. 2014-11-23]. Dostupné z: <http://www.dduhomole.cz/ddu.htm>

DDÚ, DDŠ, SVP, ZŠ a ŠJ Homole. *Dětský domov se školou Šindlovy Dvory. Výroční zpráva DDŠ Šindlovy Dvory 2013-2014.*[online]. ©2014 [cit. 2014-11-23]. Dostupné z: http://www.dduhome.cz/files/VZ_DDS_S_Dvory_2013-14.pdf

DDÚ, DDŠ, SVP, ZŠ a ŠJ Homole. *Středisko výchovné péče České Budějovice. Výroční zpráva SVP České Budějovice 2013-2014.*[online]. ©2014 [cit. 2014-11-23]. Dostupné z: http://www.dduhome.cz/svp_cb_dokumenty.htm

DDÚ, DDŠ, SVP, ZŠ a ŠJ Homole. *Středisko výchovné péče Český Krumlov. Výroční zpráva SVP Český Krumlov 2013-2014.*[online]. ©2014 [cit. 2014-11-23]. Dostupné z: http://www.dduhome.cz/svp_ck_dokumenty.htm

DDÚ, DDŠ, SVP, ZŠ a ŠJ Homole. *Středisko výchovné péče Strakonice. Výroční zpráva SVP Strakonice 2013-2014.*[online]. ©2014 [cit. 2014-11-23]. Dostupné z: http://www.dduhome.cz/svp_st_dokumenty.htm

MŠ, ZŠ a SŠ pro sluchově postižené České Budějovice. *Dětský domov.*[online]. ©2012 [cit. 2014-11-24]. Dostupné z: <http://www.sluchpostcb.cz/detsky-domov/>

Skvělá škola. *Katalog škol. Soukromý dětský domov Zbytiny-Koryto 32 s.r.o.* [online]. ©1999-2013 [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: <http://www.skvelaskola.cz/katalog-skol/12978-soukromy-detsky-domov-zbytiny-koryto-32-sro>

Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR. *Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů - MKN-10.* [online]. ©2010-2014 [cit. 2014-11-07]. Dostupné z: <http://www.uzis.cz/cz/mkn/F90-F98.html>

VÚ, SŠ a ŠJ Jindřichův Hradec. *Výroční zpráva 2013-2014.*[online]. ©2004 [cit. 2014-11-23]. Dostupné z: <http://www.vujh.skolniweb.cz/index.php?menu=62&rid=195>

Příloha č. 1 Osnova rozhovoru s respondenty

1. ČÁST

- 1) Jaká je aktuální nabídka volnočasových aktivit v tomto školním roce?
(2014/2015)
- 2) O kterou volnočasovou aktivitu je největší zájem?
- 3) Jak jsou volnočasové aktivity organizovány? (Kolik hodin týdně probíhají a v jakém čase?)
- 4) Je ještě něco, co byste chtěl dodat, např. ohledně financování kroužků?
- 5) Jsou volnočasové aktivity rozděleny dle věkové kategorie, nebo aktivity mohou navštěvovat všechny věkové kategorie?
- 6) Kolik pracovníků je při volnočasových aktivitách.
- 7) Jsou k dispozici i aktivity mimo zařízení? (Které jsou např. mimo zařízení?)

2. ČÁST

- 8) Pokud aktivity probíhají mimo zařízení, jaké podmínky jsou pro děti stanoveny?
- 9) Zjišťujete, s čím děti do zařízení přicházejí (jaké měly předchozí zájmy) a upravujete na základě toho nabídku volnočasových aktivit?
- 10) Co se děje v případě porušení podmínek?
- 11) Jsou zde nějaké aktivity, o které mají děti zájem, ale nemohou být uskutečňovány? (Které to např. jsou?)
- 12) Jaké volnočasové aktivity probíhají v době letních prázdnin?
- 13) Jak vypadá volný čas dětí? Kolik hodin mají volnočasové aktivity organizované a kolik neorganizované?
- 14) Setkáváte se s jinými zařízeními, nebo pořádáte pro ostatní nějakou akci?